

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1883. Första Kammaren. N:o 39.

Torsdagen den 17 Maj, f. m.

Kammaren sammanträdde kl. 11 f. m.

Anmälades och bordlades Lag-Utskottets memorial N:o 44, i anledning af återremiss från Andra Kammaren af Utskottets utlåtande N:o 35, öfver väckta motioner om ändring i den kommunala rösträtten å landet.

Föredrogos, men bordlades ånyo på flere ledamöters begäran följande under gårdagen bordlagda ärenden, nemligen Stats-Utskottets utlåtanden N:is 12 b, 45 och 46, äfvensom Sammansatta Stats- och Banko-Utskottets utlåtande N:o 2.

Fortsattes öfverläggningen angående Särskilda Utskottets utlåtande N:o 1, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga propositioner N:is 2 och 3, afseende förändrad organisation af landtförsvaret, äfvensom i anledning af de inom Riksdagens båda Kamrar väckta motioner i dithörande ämnen.

1 punkten.

Utskottets förslag till lag om härordningen.

§ 40.

Herr Törneblad: Det är en egendomlig företeelse, som möter oss, när vi kasta blicken omkring oss och söka taga reda på de olika strömningar, som genomgå enskilda medborgares lif i alla samhällen och nationerna i deras helhet. Betraktar man de enskilda medborgarnes diktan och traktan, så finner man lätt, att hvarje kraftig natur sträfvat framför allt att vara en man för sig och stå på egen grund och botten. För det målet skyr han icke ansträngningar, försakelser eller upp-

Första Kammarens Prot. 1883. N:o 39.

Förslag till
lag om här-
ordningen.
(Forts.)

Förslag till
lag om här-
ordningen.
(Forts.)

offringar — och hans sträfvan vinner erkännande och bifall. Men se vi på nationernas sträfvan att värna sitt oberoende med alla till buds stående lofliga medel, då får man ofta höras tala om tryckande försvarsbördor, tyngande uppfringar och faran af att utsträcka värnpligten, i det att landets ungdom derigenom tvingas att söka sin räddning från samma värnpligt på de vågor, der fordom nordbon fullgjorde sin värnpligt efter den tidens uppfattning.

Men huru står det nu till hos oss i detta afseende? Hafva vi icke nu under 20 år försökt att lösa uppgiften om en förstärkt härordning och ännu tvista vi om bästa sättet derför; ännu stå vi alltjemt svarslösa inför Europas undrande fråga: när skall det ske? och försvarslösa, om den frågan ställes till oss med det dragna svärdet i handen. Dock säger kanske någon: vi kunna ju sätta oss i trygghet bakom vårt forna inhafs våta graf eller skydda oss bakom diplomatiska garantiers pappersvallar. Hvad det senare sträfvandet beträffar, så hoppas jag, att detta numera inom den svenska Riksdagen är ett minne och ett af de minnen, som icke ens såsom sådana ega någon framtid. Hvad det förra beträffar, så finner jag lätt, att blicken gerna svärfvar ut på rymden, der den svenska fanan med ära har svajat, och att man i andanom ser en flotta, stark nog att värna oss för anfall. Men komma vi närmare, så händer det, att i stället för den starka flottan vi upp-täcka en villande hägring, som endast tjänar till att leda oss långt ut från hvarje säker landkänning.

Dock, det finnes röster, som säga: »icke ens detta behöfva vi; vi behöfva icke försvara oss, ty ingen tänker på att anfalla oss». Det är sant; ingen tänker på att anfalla oss, om vi tänka på att försvara oss, men i annat fall kan hvem som helst blifva frestad att vinna en oblodig seger och taga ett lätt byte. Historien har i detta fall gifvit oss lärdomar, som vi icke böra försumma att taga vara på, och jag erinrar om de ord, som den finske skalden stälde till sitt land och folk vid festen för veteranerna från 1809:

»så djupt, så skarpt du fostrats vid den läran,
att fred på jorden aldrig unnats den,
hvars mannkraft förgåtts i blek förfäran,
hvars veklings hand förglömt att brottas än;
välsignadt vare allt hvad du fått lida;
du kan ej sjunga blott, du kan ock strida,
din plög kan när som helst bli svärd igen.»

Men det ligger ju något så naturligt uti fredens söfvande inverkan. En lång fred låter krigets faror skymta endast på afstånd. Hvad som förr var en blodig verklighet, det blir en dröm från den tid, som man hoppas hafva för alltid sjunkit ned i hafvets vågor. Och freden utöfvar ännu något annat: hvad man omgifvit med en lång häfds gloria ter sig så, att man icke pröfvar, huruvida det i farans stund är tillräckligt be-tryggande. Detta indelningsverk, hvaröfver vi med skäl kunna hafva känt oss stolta, är det nu sådant att, om krigstrumpeten ljuder, vi kunna med trygghet lita dertill, att den verkliga styrkan finnes just då den skall finnas, nemligen i kriget? Eller skulle det icke kunna för-

hålla sig dermed på samma sätt som med ett ädelt vin, hvilket man länge haft i sin källare och betraktat som en kostbar perla, nemligen att, då man sedan slår upp det och vill göra bruk deraf, det har förlorat sin doft genom tidens längd och förändrade förhållanden. Vare det långt ifrån mig att uttala någon förkastelsedom öfver indelningsverket. Jag har i det längsta slutit mig till dem, som önskat dess bibehållande, men det är ej nu möjligt att blunda för, huruvida det i ena eller andra formen ännu kan vara mäktigt nog att tillfredsställa de kraf, som tiden ställer på oss. Och ännu en annan synpunkt torde förtjena att tagas i betraktande. Är det icke så, att när vi mot ett nytt härordningsförslag ställa upp vår gamla härordning, tidsenligt utvecklad, så ställa vi emot den verklighet, som träder emot oss mer eller mindre afskräckande, löftet om något som *kan* blifva, men icke *är*? Och händer det icke, sedan man sett den lofvande förespeglingen, att när densamma en gång lägges fram för Riksdagen i form af ett genomfördt, i alla sina detaljer uttänkt och med alla sina nödiga kostnader förenadt härordningsförslag, man icke känner igen den gamle bekante, utan säger: det är icke detta jag tänkte mig? Och så irrar man från den ena gyckelbilden till den andra och tror sig hafva fångat den gamle hafsguden, som dock alltid förändrar gestalt och gäckar den menskliga kraftens ansträngningar.

Nu säger man: opinionen är icke mogen. Det kan så vara; men när blir den mogen? Vexlande meningar råda, och det bästa beviset derpå fins i de olika uttalanden, som man får höra från skilda och till och med från samma delar af landet. Från den landsbygd, jag har äran att representera, har jag sport icke mindre än fem olika meningstytringar. Två gå ut på ett utveckladt indelningsverk; en på det Kongl. förslaget antagande; en annan på samma förslag med ungefär de modifikationerna, som äro af reservanterna uppställda; och den femte går ut på något helt annat, som jag längre fram skall redogöra för. Hvad ligger nu bakom alla sådana uttalanden? Det ligger en fruktan för de stora dimensionerna hos det föreliggande förslaget, men det ligger också den öfvertygelsen, att vi behöfva något bättre än vi hafva, och om Riksdagen nu skall taga ett bättre i detta hvimmel af olika meningar, står Riksdagen icke till svars, em den icke sjelf är öfvertygad, att hvad som bjudes är godt, så att man på de frågor, som framställas af kommittenter från olika delar af landet, kan efter bästa öfvertygelse svara: vi hafva gjort hvad vi anse pligten fordra och i utbyte mot det gamla, som vi ansett icke kunna utvecklas, tagit ett nytt, som vi för närvarande funnit vara tillfredsställande. Det är naturligt, att för den, som på afstånd följer frågan, skall framställa sig en mängd ideal till försvar, som man tror kunna med lätthet sättas i verket; men vid en lugn, noggrann och fullständig pröfning flyktar understundom idealet undan, likasom Dafne för gudens omfamning.

I allt detta ligger emellertid också fordran på något annat. Det är den fordran, att hvad som antages icke skall blifva för dyrt eller kostsam. Men hvad innebär begreppet dyrt eller kostsam? Det är ett relativt begrepp. Jag kan hafva ett billigt försvar, men som dock blir dyrt, ty det fyller icke sitt ändamål och jag har då använt en summa utan gagn. Jag kan hafva ett försvar, som är vida dyrare,

Förslag till
lag om här-
ordningen.
(Forts.)

Förslag till
lag om här-
ordningen.
(Forts.)

men som fyller sitt ändamål, och jag hemställer, om icke ett sådant är att föredraga framför det förra. Jemför jag siffrorna beträffande det nuvarande indelningsverket och det föreliggande förslaget, så finnes det, att kostnaden för indelningsverket uppskattats till nära 24 millioner och det föreliggande förslaget till omkring 27 millioner. Jag vill mycket gerna erkänna, att det lätt kan inträffa, att dessa millioner icke förslå. Det är möjligt, att en eller annan beräkning i framtiden visar sig icke hafva varit fullt säker eller att ett och annat kan tillkomma, och jag vill i detta fall icke dölja min fruktan för, att förslaget om det värnpliktiga befalet kommer att föranleda större kostnad, än man nu tänkt sig, emedan jag anser, att detta icke på nu föreslaget sätt kan erhållas till det antal, som blifvit påräknadt. Men äfven om jag tillägger en eller annan million, kommer jag dock icke mycket högre än den siffra, som var upptagen i det Särskilda Utskottets förslag af år 1878, hvilket förslag egentligen var en utveckling och förhöjning af hvad motionärerna ansett vara för försvaret erforderligt.

Men, säger någon, hvarför skall man öfvergifva det bepröfvade gamla och söka ett nytt? Låtom oss bygga på den gamla grunden, den är god, den är nationel, och den tillåter utveckling och förstärkning. Det är just detta senare, som skall bevisas, ty då man talar om ett utveckladt indelningsverk, kan det ju möjligen hända, att detta, framställt i sin rätta form, till slut har föga qvar mer än namnet, och då har man i sjelfva verket icke uppfyllt de förespeglingar, man gjort sig sjelf och andra. Ty hvad är det, som till en stor del skulle grunda indelningsverkets styrka? Det är, så vidt jag kan förstå, *tjenstetiden*; denna utgör i förening med jordlägenheten sjelfva väsendet i indelningsverket, och hvarje inskränkning i tjenstetiden minskar i sjelfva verket möjligheten att erhålla en lika indelt stam, som den vi nu hafva. Om man tänker sig, att en indelt soldat vid en ålder af omkring 40 år skall frånträda sin jordlägenhet och lemna tjensten, då är ju hans ställning vida osäkrare än nu, och man må icke inbilla sig, att icke tanken härpå kommer att föresväfva den, som tager lega såsom indelt soldat. Härtill bör läggas, att, då man icke kan göra tjenstetiden synnerligen kort, man beröfvar landtförsvaret den stora styrka, som detsamma vinner derigenom, att en mängd stamsoldater, som hafva gjort sin militära utbildning, kunna kallas under fanorna, när landets behof det kräfver, och då, enligt hvad flera krig hafva visat, utgöra en ganska värdefull insats i armén.

Och blir verkligen denna utveckling af indelningsverket så relativt billig, som man möjligen föreställt sig? Om vi se på de siffror, som reservanterna mot det Särskilda Utskottets förslag i detta afseende uppställt, äro de redan i och för sig rätt betydande och jag vill icke undandölja den förundran, att dessa siffror både kunna och verkligen behöfva ökas med åtskilligt för att motsvara sitt ändamål. Men jag antager, att andra och fullt sakkunniga personer skola i detta fall lemna upplysningar, hvarför jag förbigår desamma. Om man säger, att utbildningen af den indelta soldaten för närvarande är för ringa, men att denna utbildning mycket godt kan utsträckas, så innebär detta ett förtyngande af indelningsverket och ett försvärande af soldaternas anskaffning och om man nu också icke vill lätta grundskatternas börda

är det väl därför icke skäl att ytterligare tynga bördan af indelningsverket, helst som man i fråga om grundskatterna redan vidtagit ett steg, som i sjelfva verket är första början till deras afskrifning, nemligen räntans förvandling i viss och fixt penningebelopp.

Förslag till lag om härordningen.
(Forts.)

Men, säger man, hvad som nu bjudes i stället är icke fullgodt; och jag kommer dervid till den förnämsta anmärkningen mot det Kongl. förslaget. Denna gäller nemligen stammens beskaffenhet. Denna stam, säger man, kommer att bestå af omogna ynglingar. Detta kan i viss mån vara en fördel, ty det är då icke makar och fäder, som ställas främst i försvaret, och vidare kunna och böra dessa omogna ynglingar under sin tvååriga öfning mogna till män, ty denna öfning tänker jag mig blifva helt annan än den nuvarande tjänstgöringen och vaktgöringen i garnisonerna. Den skall omfatta en fullständigare utdanning i alla afseenden, och framför allt skall medvetandet för soldaten, att han efter skoltidens slut eller något senare är och förblifver en *medborgare*, som skall söka sin utkomst på samma sätt som andra medborgare, göra, att han under den militära utbildningen använder sin skoltid till att dana sig äfven för medborgerliga värf. Det är denna åsigt, som funnit ett uttryck i landtförsvarskomitens förslag, att dessa stamsoldater skulle hafva ett visst företräde vid tillsättandet af civila tjänstebefattningar. Detta förslag, som jag inom komitén emotsatt mig, har, så vidt jag kunnat se, icke blifvit af Kongl. Maj:t upptaget, och jag tror äfven, att det är onödigt, derfore att det just är denna utbildning, som skall gifva soldaten företräde i praktiken, utan att sådant behöfver stadgas i någon lag. Jag vågar dessutom hemställa, huruvida det icke äfven för närvarande är ganska vanligt, att man till maktpåliggande befattningar vid jernvägar o. s. v. tager eller tagit uttjenta stamsoldater från just dessa värfvade trupper, mot hvilka man haft så mycket att invända, bland annat från det i sådant afseende så välkända Vendes artilleriregemente. Då man säger, att den värfvade stam, som vi nu hafva, är dålig, förvånar det mig högeligen, att man icke sökt borttaga äfven denna och förvandla den till indelta soldater, för att icke nämna dem, som oaktadt sådant tal vilja föröka den värfvade stammen. Men hvad är då värfvad stam? Är icke den indelta soldaten också värfvad? Med en värfvad soldat förstår man ju en sådan, som mot viss betingad lön tjenar sitt land, i motsats mot den, som på grund af sin medborgerliga pligt går ut i striden. Detta är det rätta begreppet från äldre tider, men hos oss har man ställt det i motsats mot indelt soldat och säger, att den indelta soldaten är fästad vid jorden. Är detta förhållandet, så frågar jag: då den indelta arméns effektiva nummer utgöra nära 24,000 man, bebo alla dessa torplägenheter och sköta dem som jordbrukare? Nej, mellan 5 à 6,000 sakna torp och omkring 3,000 bebo icke sina torp, ehuru de hafva tillfälle dertill. Äro dessa sämre än de andre? Jag vågar icke yttra mig derom, men jag fruktar, att man på den frågan icke kan gifva ett bestämdt svar, åtminstone icke ett jakande.

Det finnes en annan sak, som den nya, så kallade värfvade stammen skulle få till förmån för sig. Det är den lättare utsigten till befordran. I all tjänstgöring är utsigten till befordran en mäktigt verkande drifkraft för upprätthållande af duglighet, allvar och god anda.

Förslag till
lag om hvar-
ordningen.
(Forts.)

Den indelte soldaten har i allmänhet mycket ringa utsigt till befordran. Den nya stamsoldaten deremot skulle få större sådan, ty då för närvarande underbefälsplatserna upptagas hufvudsakligen af volontärer, så kunna de blifvande underbefälsplatserna i den nya hären alla dessa stamsoldater, som genomgått rekryt- och underbefälsskolor, anmäla sig med en viss utsigt till framgång, ökad deraf att dessa platser äro vida flera i det nya förslaget, än de hafva varit enligt den gamla härordningen. Då vi nu hafva underbefäl, fanjunkare, sergeanter och korporaler, till ett antal af omkring 2,500, så skulle enligt det nya förslaget de uppgå till icke fullt dubbla antalet eller omkring 4,300, och då vi nu hafva mellan 1,600 och 1,700 vice korporaler, skulle det enligt nya förslaget blifva 4,851 eller ungefär tredubbla antalet. Skulle icke dessa utsigter till befordran kunna vara en garanti därför, att den nya stammen icke skall blifva dålig, utan under sin tjänstetid söka så skicka sig, att den har utsigter åt två håll, nemligen dels inom armén till underbefäl, dels inom samhället såsom nyttiga medborgare på den ena eller andra platsen? Jag kan icke finna annat än att stammen sålunda bör blifva god åtminstone lika god som *den* indelta stam, hvilken vi nu icke hafva, men hvilken vi tänka oss, ty ställer man emot hvarandra det, som föreligger, d. v. s., det som är framlagdt, och det, som kommer att framläggas, så kan man med lika mycket skäl säga, att det, som är framlagdt, är godt, som att det, som kommer att framläggas, är godt; jag undrar, om icke det är större skäl att säga det om hvad som är framlagdt, ty der har man en fullständig pröfning, men det andra ser man endast på afstånd genom förhoppningarnes fjerrglas. Jag föreställer mig således, att det kungliga förslaget genomfördt i sin fullständiga utsträckning och icke med några försvagande modifikation eller i form af osäkra grunder kan blifva ett, så vidt människor kunna förutse, någorlunda betryggande försvar för vårt land, för att icke säga ett godt sådant.

Det tillkommer icke mig att ingå i någon närmare utveckling af stridskrafternas tillräcklighet, anordning eller sådant; jag hänför mig derved till hvad som redan blifvit yttradt i tal och skrift.

Men, säger man, priset är för högt. Tio millioner kunna vi icke lemna för detta. Jag ber då att få, först och främst reducera de 10,000,000, ty de tillgångar, som vi ega i och genom indelningsverket, de tillgångarne kunna icke disponeras för hvilket ändamål som helst. De kunna endast disponeras för indelningsverket, men icke för ett annat försvarssystem, och dermed försvinner en ganska stor del af det der höga priset, omkring fem och en half millioner; återstår då grundskatterna, som äro ungefär fyra och en half millioner. Jag får upprigtigt bekänna, att jag icke är någon synnerlig vän af grundskatternas afskrifning, men ställes jag i valet mellan att uppoffra möjligheten till att snart få ett godt och betryggande försvar och att uppoffra grundskatterna, då beslutar jag mig för det senare, om dermed målet kan vinnas, allra helst som, enligt hvad jag redan nämnt, grundskatterna, numera förvandlade till fixa skatter, icke äro desamma som för och i mån af tidens fortgång icke komma att hafva samma betydelse i statsregleringen, som de skulle hafva haft, om de fortfarande utgått i naturaprestationer.

Vidare har man sagt: om Riksdagen besluter sig för detta förslag, hvad är det, som hindrar, att icke dessa så fruktade modifikationerna så småningom ifrågasättas eller till och med införas, ty vi befinna oss, heter det, på det sluttande planet. Men det sluttande planet skulle möjligen också kunna ställas på ett annat håll. Det skulle kunna ställas på det håll, der man oupphörligen säger nej till den ena organisationen efter den andra. Man får nemligen icke tänka, att den organisation, som har blifvit afslagen, kommer igen starkare. Nej, den kommer i allmänhet igen svagare. Om jag deremot har bundit mig vid en organisation, den och ingen annan, har jag en fast punkt att stå på, nemligen det bestämda uttalande, som har skett, att vi taga detta, detta och intet annat, ty »*detta är detta*», och det är icke obestämda grunder. Jag fruktar således, att, äfven om man tillbakavisar det, som nu framlagts, det skulle kunna hända, att det, som nästa gång framläggas, icke blir starkare eller ens lika godt, utan svagare i trots deraf, att man försökt undvika att beträda det sluttande planet.

Det är vidare sagdt, att politiken skulle egentligen bestå deri, att man söker skaffa sig sjelf så stora fördelar som möjligt på andras bekostnad. Definitionen torde icke gälla politik i allmänhet, utan företrädesvis rigta sig till den politik, som blifvit nämnd handelspolitik, men äfven om jag vill antaga definitionen såsom gällande i allmänhet, så frågas: hvar finnas fördelarne? Det är det, som man skall göra klart för sig först. Äro de på min sida eller på den andra sidan eller skulle det icke möjligen kunna ställa sig så, att vi hafva fördelar båda, men också olägenheter båda? Det gäller att väga det ena mot det andra. I samfundslifvet, liksom i det enskilda lifvet, äro aldrig fördelarne ställda ensamt på den ena sidan och olägenheterna på den andra, utan de äro blandade om hvarandra, och man har då att afgöra, hvad som i hvarje särskildt fall är öfvervägande eller störst.

Vi skola icke bortkasta hvad vi hafva, heter det. Det kan ju vara rätt. Men hvad hafva vi? Hafva vi något sådant, som vi äro nöjda med, då är satsen riktig, men hafva vi något, hvarmed vi icke äro nöjda, då kan det blifva fråga, om vi icke böra uppoffra det för något, som är bättre. Jag har redan förut nämnt, att från den bygd, som jag har den äran att representera, det kommit åtskilliga meningsyttringar. Jag har omtalat fyra; det återstår en, som jag nu vill meddela Kammaren.

»Mötet, som ej gillar den af regeringen föreslagna stamtruppen, anser, att indelningsverket bör bibehållas, men med dess kostnad fördelad på alla beskattningsföremål;

att beväringsens öfningsmöten bibehållas i likhet med hvad hittills varit förhållandet, eller 30 dagar, fördelade på två år;

att grundskatterna böra afskrifvas.»

Här är det sluttande planet, här är framtidens program. Det program, som jag för närvarande omfattar, är det kungliga förslaget.

Men heter det vidare, hvad vinna vi, om vi också lösa de stora frågorna? Icke vinna vi frid och lugn; det vinnes sällan eller aldrig på jorden och minst i det politiska lifvet. Det är sant. Frid och lugn vinna vi icke i den bemärkelse, att vårt riksdagslif skulle blifva fritt från alla meningsolikheter, tvister eller till och med strider, men vi

*Förslag till
lag om här-
oräningen.
(Forts.)*

Förslag till
lag om här-
ordningen.
(Forts.)

vinna ett, och det är, att den fråga, som så länge hängt öfver oss, blir löst, och det arbete, som återstår, är sjelfva utförandet och tillämpningen af densamma, men derförutom få vi egna oss åt öfriga samhällsfrågor i andra ritningar, bland annat det så viktiga lagstiftningsarbetet, som, man må nu vilja ifrigare eller mindre ifrigt befordra detsamma, dock till följd af händelsernas tvingande makt nödvändigt kommer att sättas i andra rummet för vår så kallade lifsfråga, och en lifsfråga är den nu i sjelfva verket icke blott i och genom sin lösning, utan äfven genom sin tillvaro. Ty om det är sant, att i det enskilda lifvet den person aldrig kan vara verkligt handlingskraftig, som har en stor olöst uppgift för sig, för hvilken han alltjemt bäfvar tillbaka, så måste det också vara sant i samhällenas lif, att den nation, som har en stor och viktig uppgift att lösa, men drager sig för att lösa den, icke heller med kraft och framgång kan lösa andra uppgifter. Detta är betydelsen af att få försvarsfrågan en gång afgjord. Då hafva vi gått detta spöke, som hela tiden stått för oss, in på lifvet och befriat oss derifrån, så att vi hafva utsigten fri och sedan kunna utveckla vårt land i många viktiga och betydelsefulla ritningar.

På alla dessa skäl och utan att vilja vidare förlänga diskussionen anhåller jag att få yrka bifall till den nu föredragna punkten, men jag upprepar hvad jag sagt, att mitt bifall gäller hvad som är framställt, orubbadt, men icke försvagadt. Och med all aktning för vårt gamla, i forna tider pröfvade indelningsverk kan jag dock icke underlåta att erinra derom, att helt visst den preussiska nationen med stolthet och glädje betraktade den skapelse, som under Fredrik den store hade beredt dem så många eröfringar och så många lagrar och alls icke tänkte på att förändra densamma, till dess öfvertygelsen om nödvändigheten att gå från det gamla, som var förgånget, klarnade midt bland krutröken på Jenas och Auerstäds slagfält.

Herr Bäckström: I en för hela landet så viktig fråga som den nu föreliggande tillkommer det måhända hvarje represensant att offentligen uttala sin åsigt och därför anhåller jag att få yttra några ord. Man måste tacksamt erkänna allt det arbete och den möda, som regeringen nedlagt på lösandet af dessa stora frågor, och som jag högeligen önskar, att de måtte lösas så fort som möjligt, så är det mig dubbelt smärtsamt att tala emot det föreliggande härordningsförslaget.

Jag anser mig hvarken böra eller kunna i detalj kritisera Kongl. Maj:ts förslag, men hvad den 40 § särskildt beträffar, så har den enligt min uppfattning den största betydelsen af alla, ty den handlar om sättet, huru stammen skall anskaffas, och bestämmer, att det skall ske genom frivilligt aftal med värnpliktige, d. v. s. genom värfning. Då jag är lifligt öfvertygad om, att det under vissa förhållanden blir nästan omöjligt att, trots de mest oerhörda uppoffringar, upprätthålla stammens antal och under *alla* förhållanden högst sannolikt, att stammen kommer att bestå af den sämre, för att icke säga den sämsta, delen af befolkningen, så anser jag detta ensamt vara ett tillräckligt motiv för afslag. I går yttrade visserligen en högt ärad talare på stockholmsbänken, att det icke finnes anledning att tro, att den kommande stammen

skulle blifva af dålig beskaffenhet, men jag har, som sagdt, en annan uppfattning.

Samma ärade talare yttrade äfven, att det kungliga förslag, som nu föreligger vore ett varsamt utjemnande af våra skatteförhållanden. Jag är visserligen en stor vän af skattejemkning, men kan icke betrakta detta såsom en varsam jemkning, utan jag skulle nästan vilja beteckna det såsom motsatsen. Vidare sade samme talare, att den åsigten slagit djupa rötter hos allmänheten, att indelningsverket är odugligt. Detta beror på hvad man menar med allmänheten. Jag förmodar, att det slagit de djupaste rötterna hos en del rust- och rotehållare. Jag vet icke, hvarför indelningsverket skall vara så odugligt; om de indelta soldaterna få något mera utsträckta öfningar än förut, så skulle de åtminstone icke blifva sämre än den nya stammens 18—20 års ynglingar. Jag vill endast säga, att om indelningsverket förr eller senare måste bort, så finnas enligt min uppfattning endast två sätt att få en i qualitativt afseende nöjaktig stam, och det är införandet af den förhatliga lottningen eller också införandet af det rena värnpligtssystemet. Jag är nog lycklig att ega hvad kanske icke mången i Kammarén har, nemligen 8 söner, af hvilka ingen ännu uppnått beväringåldern, men jag säger öppet, att jag underkastar dem mycket hellre den förhatliga lottningen eller den allmänna värnpligten, än jag sätter dem såsom beväringar i den nya hären med stöd af den stam, som Kongl. Maj:t föreslagit. Med anledning af hvad jag nu anfört, yrkar jag rent afslag.

*Förslag till
lag om här-
ordningen.
(Forts.)*

Herr Statsrådet Ryding: Jag begagnar tillfället att beklaga, att vid diskussionen om dessa viktiga frågor öfverläggningarna pågå samtidigt i båda Kamrarna, ty då det är omöjligt att vara på mera än ett ställe, nödgas man anlita andras biträde för att få veta hvad som yttrats; man kan uppfatta ett yttrande felaktigt själf, men går det genom andra, så blir det möjligen än felaktigare. Om jag således kommer att på ett felaktigt sätt citera yttranden från gårdagens diskussion, så ber jag om ursäkt därför; det är möjligen icke uteslutande mitt fel.

Det är gifvet, mine herrar, att formen för en härorganisation måste vexla, ty den måste hvila på en massa faktorer, hvilka alla äro underkastade vexlingar; och då måste också den form, som organisationen ikläder sig, förändras. Så är det med allt, härordningen kan icke ensamt göra undantag. Hvad som var rätt under loppet af 1700-talet och i början af 1800-talet är icke med säkerhet tidsenligt och rätt att tillämpa i slutet af 1800-talet. Detta skall jag kanske bättre klargöra genom att uppvisa några af de fordringar, som måste ställas på en härorganisation, och jag skall inskränka mig till endast sådana, hvilka ingen af Eder, mine herrar, skall kunna förneka vara axiom och dessutom skall jag inskränka mig till endast sådant, som har sammanhang med de yttranden, som äro här fälda med afseende på försvarsfrågan.

Det första axiom, som jag vill uppställa, är, att intet land förmår nu för tiden hålla under freden en lika stor styrka, som behöfs för kriget. Denna fordran inverkar i synnerhet på systemet, som följes i afseende på stamtruppens tjänstetid. Ett andra är, att fordringarna på soldatens intellektuella utbildning äro nu betydligt större än de voro förut. En tredje axiomatisk fordran är, att inom hvarje vapen måste

Förslag till
lag om här-
ordningen.
(Forts)

styrkan vara homogent utbildad, för att lätta den äfven detta oaktadt ganska svåra krigsföringen. En *fjerde* fordran är, att härordningen skall vara lämpad efter landets allmänna försvarsplan. En *femte*, att den skall medgifva en lätt och hastig mobilisering och en *sjette*, att den skall vara ekonomiskt klok, d. v. s. lämpad efter landets förmåga att bära kostnaderna. Jag skall nu söka att göra utförligare reda för min uppfattning af hvar och en af dessa punkter samt i sammanhang dermed söka visa huru deras mer eller mindre vidsträckta uppfyllande är beroende af härordningssystemet.

I afseende på fredsstyrkans förhållande till krigsstyrkan, så fordras nu att en liten fredsstyrka kan vid mobilisering betydligt ökas. I afseende på denna s. k. utsvällning, som nu fordras, så veten I, mine herrar, mycket väl att det är revolutionskrigen, som hafva framkallat densamma. När konskriptionen infördes i Frankrike, svälde nemligen armén derstädes till sådan storlek, att alla de öfriga länderna, för att kunna möta lika med lika, måste likaledes söka uppställa stora härmassor; ty det är ju gifvet att, under i öfrigt lika förhållanden, om arméerna äro lika utbildade, man måste söka möta fienden med ungefär lika stor styrka, om man skall möta honom med hopp om framgång. Är hären åter mindre utbildad, är denna fordran kanske till och med för liten. Huru ställer det sig i detta fall med vår armé, tack vare dess sammansättning af till största delen indelta trupper, som icke hafva en för kriget tillräcklig styrka. Soldaten tjänar i allmänhet från 20 till 50 års ålder eller åtminstone till mellan 40 och 50 år. När armén skall sättas på krigsfot, saknar således den indelta armén all förmåga att svälla ut genom att i sina led upptaga sådane, som tagit afsked vid yngre år, sådane som enligt landtförsvarskomitens förslag kallas f. d. stamsoldater — ett och annat undantag bryter icke regeln — kanske till och med att stammens styrka vid mobiliseringen minskas, ty der finnas bland de äldre tjänstgörande soldaterna sådana, som böra och måste lemnas hemma i följd af deras ålder. Deremot med ett annat system, som fordrar kortare tjänstgöringstid, ändras dessa förhållanden betydligt. Jag behöfver icke mer än blott nämna några siffror. Om jag tager emot en soldat vid 20 års ålder, håller honom under fanorna till 25 år, och öfvar honom fullständigt, så återfinnes den sålunda öfvade soldaten i de 7 årsklasser, som ligga emellan 25 och 32 år, d. v. s. i reserven, och från det 32:dra till 40:de året i landsstormen. För samma kostnad, som jag använder på indelta soldaten under 20—30 års tjänstetid, för samma summa öfvar jag här icke en, utan kanske två soldater; och jag har ju då för samma kostnad två i linien, två i reserven och två i landtstormen. Detta är således ett system, som medgifver s. k. »utsvällning»; och det är i saknaden af denna förmåga, som de största anmärkningarna kunna göras mot indelningsverket. Jag har för länge tjänat vid armén — varit vid olika indelta regementen, såväl vid sådant, der soldaterna allmänt varit försedda med torp, som der de endast aflönats kontant — samt äfven tjänat vid värfvade armén — tillräckligt länge, för att icke erkänna, att de indelta soldaterna äro goda trupper, men också för att icke vara blind för systemets olägenheter och fel. För att med siffror bevisa hvad jag nu sagt, skall jag taga några sådana från den reservation, som afgifvits

af en utaf indelningsverkets varmaste vänner, General Abelin. Han söker der förbättra försvaret, till stor del på indelningsverkets grund. Han ökar den indelta armén från 23,000 till 28,000 man; och alldenstund han inser, att vårt försvarsväsen icke kan förbättras endast med utvecklande af indelningsverket, utan att man måste jemväl tillgripa värfningen för att öka krigsstyrkan, ökar han de värfvade truppernas antal till 9,500 man. Der hafven I, mine herrar, hela styrkan, 28,000 man indelta och 9,500 man värfvade trupper. Huru ställer sig nu denna styrka i afseende på »utsvällning» då armén skall ställas på krigsfot. Jo, af de 28,000 man indelta trupperna beräknar han att få 6,000 f. d. stamsoldater, under det att de värfvade 9,500 skulle gifva honom en tillökning af icke mindre än 8,000 man. Jag skall dock bedja att på samma gång få upplysa, att jag här tagit siffran 6,000, derföre att den angifvits i reservationen. Räknar man *med samma afgångsprocent*, som Kongl. Maj:t gjort i sitt förslag, så blifver det icke 6,000, utan blott något öfver 3,000.

Systemet att använda en kortare tjänstetid för stammen, på det att den i krig må kunna »svälla ut» till en större styrka, är lånadt från Preussen; men detta bör väl icke afskräcka från att tillämpa systemet äfven hos oss, ty hvad som är godt, är klokt att taga. Mine herrar, I veten väl att efter striderna vid Jena och Auerstädt låg Preussen slaget och måste lyda Napoleons befallningar. Han föreskref då, att preussiska armén icke skulle hållas till högre numerär än 42,000 man. Krigsministern Sehornhorst, som insåg, att det förr eller senare skulle blifva nödvändigt änyo börja krig mot Napoleon, kringgick då emellertid denna föreskrift — hvars efterlefnad noga öfvervakades af fransmännen — på det sätt, att han tog in folk i stammen, öfvade dem en kortare tid och derefter insläppte nya. Det hölls aldrig mer än 42,000 man under vapen, och detta kontrollerades noga af franske ministern. Men då kriget år 1813 änyo började, kunde — tack vare systemet — genast uppställas förutom de 42,000 man 51 bataljoner af förut öfvadt, men afskedadt manskap jemte åtskilliga jägarecorpser. Detta är det s. k. »Krümpersystemet», och det är det systemet som jag anser vara alldeles nödvändigt att följa för ett fattigt land. Man utarmar icke landet med för stora kostnader å försvaret i fredstid, men vid krig kan likväl medelst detta system uppställas en någorlunda stor armé. Kongl. Maj:ts förslag erbjuder i detta fall, såsom man finner af tabellerna, hvilka åtfölja komiténs förslag, en tillökning vid mobilisering från 25,000 till omkring 44,000 man, d. v. s. med omkring 80 procent, således en vida större utvidgning än med den stam, som General Abelin beräknat. Och dessa omkring 44,000 man finnas alltid med säkerhet, så vida blott årskontingenten fixeras till en bestämd storlek, och så vida man icke beräknar afgångsprocenten för lågt. Jag har förut nämnt, att jag beräknat den högre än reservanten i detta fall, och att derför Kongl. Maj:ts förslag bör i denna del vara mera tillfredsställande.

Utbildningen bör vara bättre nu än förr. Förr var den, som sattes in i ledet, mera en maskin; och på den tiden kunde man ju, såsom så ofta talas om, »gå man ur huse» för att stärka landets försvar. Jag tror icke, att sådant skulle vara fördelaktigt nu. Vi behöfva soldater,

*Förslag till
lag om här-
ordningen.
(Forts.)*

Förslag till
lag om här-
ordningen.
(Forts.)

som äro mycket öfvade, icke endast disciplinärt, utan i hvarje af militäryrkets färdigheter. Detta vinnes icke på en kort tid. Dertill fordras, att öfningstiden förlänges. Men hvarje utsträckning af öfningstiden möter svårigheter, så länge indelningsverket bibehålles med aföning i jord. Om man, sökande förbättra indelningsverket, förkortar tjänstetiden för att åstadkomma »utsvällning», så blir det bättre i samma proportion som man förkortar tjänstetiden. Men i samma mån som man förkortar tjänstetiden, blifver torpens bibehållande mindre ändamålsenligt. Om man för att åstadkomma »utsvällning» stadgar t. ex. sex års tjänstetid, hvartill tjenar då torpet? Under dessa 6 år ligger soldaten tre år vid skolan och under de öfriga är han borta en del af somrarne. Spelar torpet manne då en stor roll i afseende på soldatens bofasthet? Och om soldaten har torp samt tjenar till sitt 40:de år, kan och bör man då skilja honom från torpet? Hvilken enskild man, som har en god torpare, vill så behandla honom, att han efter 20 till 30 års tjänst kör bort denne tjenare från torpet? Jag tror, att om man skall bibehålla torpsystemet, så måste man låta soldaten tjena qvar och icke skilja honom från torpet, förrän vid en så hög ålder, att torpet kan skötas af en son eller måg, ty i annat fall handlar man obarmhertigt. Äfven i aflöningsättet ligger, om jag tänker på utbildningen ett hinder för indelningsverkets bibehållande. Soldaten aflönas till stor del med detta torp och den jord, som hör dit, och på torpet skall han kunna underhålla sig och sin familj. Men när han nu inkallas till mötet, får han dessutom aflöning af staten, och när han ingenting gör, har han också lön; det blir ett dyrt system, det der. Utsträcket nu öfningstiden, måste staten släppa till en längre tids underhåll samt ökad aflöning, och man måste derföre öka vapenöfningsanslaget; men dervid är man beroende af en Riksdag, och i Riksdagen sitta många rust- och rotehållare, som nog räkna ut, att om de öka öfningarne, så få de också sköta torpen så mycket längre.

Den tredje fordran på ett godt försvar var att *hvarje vapens truppstyrka skulle vara så homogent utbildad som möjligt*. Man behöfver icke vara fackman för att förstå, att en värnpligtsarmé är i det hänseendet den bästa, och jag ber att särskildt få betona det för alla de herrar, som läst mitt yttrande till statsrådsprotokollet, hvaruti såges att äfven systemet stam och beväring »kan medgifva en icke oväsentlig förbättring af vårt nuvarande försvarsväsende» och som velat göra affär af detta »kan», att jag är värnpligtsvän, och att jag tror, att ett förslag, bygd på den allmänna värnpligtens grund, är det bästa, gifver den mest homogena arméorganisation och äfven blifver det billigaste för landet. Men när icke detta kan vinnas, är jag tillräckligt god fosterlandsvän för att med uppoffrande af denna min tanke sluta mig till ett härordningsförslag, som åtminstone är bättre än det nuvarande. Hufvudsaken är att få ett försvar, som är betryggande. Få vi icke det bästa genast, skall man väl icke derföre kasta bort det, som likväl är godt. Antages Kongl. Maj:ts förslag, så blifver hvarje vapens truppafdelning homogent utbildad; det blifver visserligen två element i hvarje taktisk enhet, nemligen stam och beväring, men det blifver åtminstone icke tre, såsom nu, nemligen dels indelt stam, dels bättre öfvad värfvad trupp, samt dessutom beväringen. Att det skall underlätta

krigföringen, om alla regementen äro lika utbildade, inses säkert af hvar och en; ty jag nödgas i motsatt fall vid många tillfällen gripa till det regemente, som är bättre öfvadt, därför att jag litar bättre på det och låter kanske planen förfalla, därför att endast ett mindre öfvadt är till hands.

Hvad 4:de och 5:te fordringarna angår, att nemligen *armörganisationen skulle vara lämpad efter landets allmänna försvarsplan och medgifva en lätt och hastig mobilisering*, så erkännes villigt, att dessa fordringar skulle kunna uppfyllas, om man förbättrade indelningsverket, derigenom att man uppsatte regementen på vissa ställen, der de nu saknas, samt flyttade kavalleriregementena, så att de blefve jemt fördelade, uppsatte nya artilleriregementen, der det behöfdes, samt fördelade försvaret på sex fördelningar i stället för fem, såsom en af reservanterna föreslagit. Men härför erfordras uppsättning af flera värfvade regementen; och det är ju dessa värfvade trupper, som skrämma så många af eder, mine herrar. Dertill skulle fordras uppsättning af indragna och vakanta rotar samt öfverförande af vissa rotar från flottan till armén, m. m. m. m. Tror någon af eder, mine herrar, att sådant går numera? Har icke frågan om indelningsverket redan stått på dagordningen länge. Har icke Riksdagen haft tillfälle att yttra sig om många förslag, der dessa förändringar fordrats och dertill svarat nej? Jag för min del tror icke att det lönar sig att göra ytterligare försök i den vägen. Man uppgifver såsom skäl för att bibehålla indelta armén, att medelst denna armé vore möjligt att få en snabbare mobilisering, såom ni kunnen se i en af reservationerna. Jag tror dock icke mycket på allvaret af detta skäl. Ty så länge det icke är nog, för att mobilisera armén, att taga endast de indelta soldaterna, hvilka finnas vid sina indelta bostäder och skola bo inom kompaniets stånd, utan dertill äfven fordras beväring, hvilken det icke är så lätt att hålla reda på som på stamsoldaten enligt Kongl. Maj:ts förslag, tror jag icke, att mobiliseringen nu är lättare.

Slutligen sade jag, att *kostnaderna för försvaret skulle stå i rimligt förhållande till landets förmåga att bära dem*. I det fallet blefve ett värnpligtsförslag det billigaste, ty då får jag ut hela årskontingenten på grund af lag och slipper betala lega. Vill man åter gå öfver till ett förbättrat indelningsverk, så får man ovilkorligen större kostnader i förhållande till styrkan. Jag visade detta nyss, då jag tog till exempel, att karlen tjenar 20 år, och visade, hvad man finge i stället medelst en kortare tjänstgöringstid. Och för att åter hålla mig till den af Herr Abelin afgifna reservationen, ber jag att få erinra, hurusom han uppgifver, att de förbättringar, som han der föreslår, skulle erfordra en tillökning på det nuvarande ordinarie anslaget af 7,000,000, så att det samma skulle höjas från 17 till 24,000,000. Nu veten ni, mine herrar, mycket väl, att det är en massa saker utöfver det ordinarie anslaget, hvartill erfordras penningar, såsom afgifter till rust- och rotehållare, anslag för pensionering m. m. Landtförsvarets nuvarande kostnader äro beräknade af Landtförsvarskomitén, som, med stöd af skattekomiténs beräkning öfver rust- och rotehållares bidrag, uppskattar denna kostnad till omkring 24 millioner. Detta är enligt min uppfattning till och med lågt beräknadt. Läger jag då

*Förslag till
lag om här-
ordningen.
(Forts.)*

Förslag till
lag om här-
ordningen.
(Forts.)

till dessa 24,000,000 ytterligare reservantens 7,000,000, så kommer jag upp till en siffra af 31,000,000, och jag har äfven på annat sätt kommit till ungefär samma siffra. Det blefve således omkring 3,000,000 dyrare än enligt Kongl. Maj:ts förslag. Hvad skulle man vinna med detta? Jo, visserligen ett starkare fotfolk; men vill man öka årskontingenten till 6,600 man och fredsstyrkan till 30,000 man, så kan en sådan tillökning ske för ungefär 1½ million kronor, således för hälften så mycket; och i det fallet trotsar jag hvar och en att säga, att infanteriet enligt Kongl. Maj:ts förslag blefve svagare.

Med hvad jag nu yttrat hoppas jag att äfven hafva besvarat den fråga, som framställdes sistlidne gårdag, hvarför de nu förespeglade fördelarne icke kunna vinnas genom indelningsverkets bibehållande. Har jag varit så tydlig som jag velat, så torde deraf framgå, att det nuvarande indelningsverket illa uppfyller de fordringar, man ställer på försvaret; att Kongl. Maj:ts förslag uppfyller dem bättre och att ett utveckladt indelningsverk icke uppfyller dem så, som man skulle önska. Men — invänder man — svårigheten ligger deri att få denna årskontingent på 5,500 man. Jäväl; men ni veten, att förslaget är åtföljdt af en garantilag; och om vi jemföra, huru förhållandena ställa sig nu, ifall rust- och rotehållare tredskas, — i hvilken händelse han ju åläggas att fullgöra sin skyldighet inom viss tid samt, om han fortfarande tredskas, bötfälles och slutligen får vidkännas kostnaderna för rekryts anskaffande på annan väg — och å andra sidan huru saken gestaltar sig enligt Kongl. Maj:ts förslag, så finna vi, att olikheten icke är stor. Skaffar icke kommunen soldat, så anskaffas han af befälet; och kommunen får betala kostnaden. Jag kan icke se någon svårighet i det fallet, ej heller förstå, att det skulle blifva bättre, om indelningsverket bibehölles. Skulle fördelen ligga uti torpen och allsammans bero på dem, då behöfver jag väl icke fästa uppmärksamheten vid, att det finnes flere regementen, der soldaten icke har torp, och andra regementen der torp endast finnas till en bråkdel af soldatnumren, utan att därför svårigheten att rekryten ökat. Jag har sjelf varit chef för Jemtlands fältjägarecorps; der fans inga torp, men icke förty inträffade det icke, att någon vakans der stod öppen längre tid än 5 eller 6 månader. Jag tror således icke, att torpen göra allt der vid lag.

Det lärer i går hafva yttrats här, att Vermlands fältjägare icke kunna åberopas såsom exempel, därför att de äro så väl aflönade. Ja, de äro väl aflönade i jemförelse med hvad de voro förut; men aflöningen har dock icke stigit till mera än 75 kronor. Och från 75 kronor till hvad Kongl. Maj:ts förslaget är en så stor väg, att man alldeles icke behöfver frukta, att det föreslagna anslaget blifver så snart otillräckligt. Det finnes att åberopa ett annat land, hvars erfarenhet i denna vägen icke är att förakta, och det är Finland; der finnes en massa liknande bestämmelser i afseende på rekrytering, tjenstetid, m. m. Det är endast i fråga om uttagandet af det felande antalet, som olikheter uppstå, därför att försvaret der hvilat på allmänna värnpligtens grund. Detta land öfvergif indelningsverket såsom anskaffningssätt för soldat och antog i stället en allmän värnpligt. Men ungefär såsom här är förslaget gäller äfven der, att en mindre styrka

Förslag till
lag om här-
ordningen.
(Forts.)

uttages vid hvarje regemente, eller, såsom det der kallas, skarpskyttebataljon. Denna sålunda uttagna styrka eller stam, bestående af omkring 500 man, motsvarar hvad som här är föreslaget. Om icke tillräckligt antal frivilliga anmäler sig, uttages resten genom lottning. De skola tjena tre år; men under tredje året kan den större delen, som icke skall utbildas till underofficerare, permitteras. Kongl. Maj:t föreslår två års tjenstgöringstid och under det tredje året kvarhållas endast de, som skola utbilda sig till underofficerare. Huru har det nu ställt sig i Finland med denna frivilliga anmälan i detta fallet? Det första året systemet tillämpades var år 1881. Det skulle då uttagas 1,880 man. Då anmälde sig frivilliga till ett antal af 2,687. Detta i Finland med en folkmängd af 2,000,000 människor. Vill man nu proportionera sig till, huru det skulle ställa sig här i Sverige med en folkmängd af 4½ millioner, så är lätt att finna, att mer än 5,500 skulle anmäla sig på detta sätt. År 1882 skulle uttagas 1,440. Minskningen i antalet detta år härrörde sig deraf, att krigsstyrelsen antog en större styrka första året, för att hafva bättre tillgång att ersätta kassationer. I förgår hade ännu icke någon uppgift kommit till generalstaben, huru rekryteringen för detta år slagit ut; men af uppgifter, som föreligga i de finska tidningarne, har jag inhemtat, att i Kuopio län så många på frivillighetens väg anmält sig, att man genom annonser i tidningarne derom underrättat allmänheten, på det att icke flere skulle onödigtvis besvara sig. Detta var förhållandet i ett län. I två andra län åter har jag hört att det skulle icke hafva anmält sig *så många som förra året*; men siffran har ej angifvits och jag kan således icke kontrollera uppgiften i det fallet.

Det möter stora svårigheter att få detta antal fylldt, säger man. Jag ber då eder, mine herrar, besinna, att Kongl. Maj:t icke föreslagit högre årskontingent det första året än 2,700 man. Af komiténs betänkande visar sig, att rekryteringen 1878 utgjorde 3,500; man kan derfor anse sannolikt, att under det första året mycket lätt skall kunna uttagas 2,700 man, andra året 2,900 man o. s. v. med en ökning af 200 man om året. Efter några år hoppas jag, att man skall kunna påvisa, att de föreslagna skolorna verkat på ett helt annat sätt än de värfvade garnisonsregementena nu göra. Ynglingarne ligga i dessa skolor icke i städer utan i baracker vid mötesplatserna, hvar och en i sin hembygd, sysselsätts icke endast med militära öfningar, utan jemväl i räkning, skrifning, läsning etc. De utgå ur dessa skolor efter två års tjenstetid, stärkta till sin kropp och hyfsade samt hafva derunder lärt sig en massa nyttiga saker. Det skall icke blifva svårt att skaffa dem platser. Om ni blott viljen höra efter, huru det går till att få rekryter vid Vermlands fältjägare, så kunnen ni erhålla ganska betryggande upplysningar i anskaffningshänseendet.

I afseende på svårigheten att få rekryter läste jag en artikel, inskickad i Dagbladet, från en indelt kompanichef; och med den kännedom han hade om förhållandena inom sitt kompanis stånd visade han deri, att i medeltal behöfde anskaffas 8 rekryter om året. Enligt Kongl. Maj:ts förslag skulle der behöfva anskaffas från 1—6:te året af öfvergångstiden högst 6 rekryter om året, under 7—12:te året högst 10 och efter öfvergångstidens slut femton, under det att det för närvarande erfordras blott åtta.

Förslag till
lag om här-
ordningen.
(Forts.)

Men, tillägger han, det är somliga år, som de uppgå till öfver 20, nemligen året efter generalmönstringar, och ingen svårighet uppstår i alla fall; men om man tror, att det är torpen, som göra detta, så uttalar han den öfvertygelsen, att så icke är förhållandet. Ty de soldater, som äro handverkare eller vilja förtjena såsom dagakarlar, de vilja slippa torpen och flytta i närheten af allmänna landsvägen, emedan de der lättare kunna få sysselsättning. Så uppgifvas förhållandena vara, och jag tror att dessa uppgifter äro fullkomligt grundade.

Bland andra yttranden, som i går blifvit gjorda, lär äfven hafva förekommit det, att Herr Abelins förslag är tillfredsställande med en stamstyrka af 37,500 man, samt att en försvarsorganisation, byggd på denna grund, skulle kräfva drägliga kostnader, om dessa äfven skulle öfverstiga reservantens beräkningar; vidare att det Kongl. förslaget uppställer endast en fredsstyrka af 25,000 man, att kostnaderna der äro ofullständigt beräknade och öfverstiga landets förmåga att bära dem. Det är icke första gången jag hört dessa anmärkningar mot kostnaderna i Kongl. Maj:ts förslag. Jag fick uppmärksamheten derpå genast, då reservanterna i landtförsvarskomitén talade om sina »beräkningsgrunder» gent emot landtförsvarskomiténs förslag, och detta gjorde, att jag har under slutet af det förra året sysselsatt mig med att studera kostnaderna för armén i andra länder. Efter dessa studier finner jag icke, att misstroendet mot de beräkningar, som äro framlagda af landtförsvarskomitén, är berättigadt. Det är två småposter, hvilka, såsom ni, mine herrar, kunnen finna i Kongl. Maj:ts förslag till nuvarande Riksdag, af landtförsvarskomitén måhända äro för lågt beräknade, nemligen inqvarterings- och kaserneringsutgifterna. Men på samma gång jag nämner, att de äro för höga nu, och att de skola och böra minskas, på samma gång vill jag påpeka, att denna felaktiga räkning af landtförsvarskomitén representerar en summa af kanske 1 à 200,000 kronor.

En annan anmärkning, som jag måste erkänna vara riktig, är den, att man glömt taga upp kostnaderna för anskaffande af tvenne skjutfält till två artilleriregementen. Detta kommer sig deraf, att, hvad det ena af dessa regementen angår, det som skulle ligga i Nerike, landtförsvarskomitén icke hade tillgång till behöfliga uppgifter beträffande lämplig plats. Sådan var icke lätt att finna, hvidan landtförsvarskomitén nöjde sig med att säga, att i nödfall kan detta regemente hafva sina skjutöfningar vid Marma. Det blir några mil längre jernvägstransport än för Göta artilleri, som icke heller har sitt skjutfält der det är förlagdt, vid Göteborg, utan ett stycke längre norrut vid vestra stambanan. Det andra artilleriregementet, hvars skjutplats är utlemnad, är det som skulle förläggas i Norrland. Redan 1877 blef jag ålagd att utse lämpligt skjutfält för de två batterier af Svea artilleri, som enligt 1871 års beslut borde förläggas i Norrland, och jag har haft tillfälle att se, att sådan plats kan i Jemtland fås för billigt pris, ehuru kostnadssumman icke kunde uppgifvas. Således böra, synes mig, dessa anmärkningar, huru rigtige de än äro, icke afskräcka någon från att tro på de kostnadsberäkningar, som komitén har gjort. Det som man i anmärkningsväg mest hållit sig till är dagkostnaden för manskap och hästar, och i detta fall ber jag att få hänvisa icke allenast till hvad landtförsvarskomitén har uppgifvit, utan äfven till erfaren-

heten från Finland, och jag behöfver ju icke framhålla eller visa, att dagkostnaden beror icke endast på landet sjelfft, dess klimat o. d., utan den beror äfven på det system, som följes med afseende på hushållningen. Detta system blir lättare att ordna på ett klokt sätt, om skolorna skulle pågå år ut och år in, än om arbetet pågår ett par månader och sedan upphör under vintern.

*Förslag till
lag om här-
ordningen.
(Forts.)*

Hvad kostnaden för beklädnaden angår, så hafven I, mine herrar, sett af landtförsvarskomiténs betänkande, att densamma i Tyskland och Danmark uppgår till 20 å 25 öre per dag, i Norge till omkring 30 öre. Komitén har bibehållit 30 öre. När det var tal härom, invände de, som ville hafva allting dyrare: »ja, Tyskland och Danmark skola vi icke tala om, ty der är ett varmare klimat, så att der behöfva icke kläderna vara så tjocka». Men detta kan dock icke invändas med afseende på Finland, ty der är icke klimatet varmare än hos oss, och der ställer sig dock kostnaden för beklädnaden, efter den erfarenhet de nu hafva, sålunda, att kostnaden per skarpskytt uppgår till 14 öre per dag för beklädnadspersedlarne, och om dertill lägges kostnaden för utrednings och remskyttspersedlar, hvilken kostnad ännu icke i Finland kunnat bestämdt uppgifvas — ty slitningstiden har der ännu varit för kort — men som man dock från Norge uppgifvit ungefärligen skola uppgå till högst 5 å 6 öre, så kommer jag till en kostnad af högst 20 öre per dag; — landtförsvarskomitén har föreslagit 30 öre. Om man talar vid gamla passevolantörer från den tid, då passevolansinrättningen ännu fans kvar, kan man få höra, att de utgifter, som nu kommit på intendenturens partage, då stulde sig mycket billigare, därför att passevolantörerna inrättade verkstäder vid sina kompanier, och detta satte ned anskaffnings- och reparationskostnaderna för beklädnaden ganska betydligt. Detsamma kan göras vid skolorna, i synnerhet om de pågå år ut och år in, och detta desto hellre, som kompanierna skola vid mobilisering åtföljas af skraddare och skomakare. Hvad kostnaden för födan angår, är det anmärkningsvis uppgifvet att 60 öre per dag skulle vara för litet. Af landtförsvarskomiténs betänkande kunna anmärkarne dock finna å tabellen N:o 29, IV delen, att kostnaden för underhållet per man under hvarje tjenstgöringsdag vid indelta armén icke för närvarande utgår med mer än 57 öre, och detta ehuru provianteringen sker för så kort tid som cirka 2 månader, och leverantören sedan får på mötesplatsen sälja för underpris hvad som är öfver. I Finland är denna kostnad högst 67 penni per dag, d. v. s. i svenskt mynt 48 öre; der utspisas 3 mål om dagen, och provianteringsstaten är tillräcklig. Hushållningen sker kompanivis, kompaniet får använda hvad som blir besparadt, och rapporterna utvisa, att det är så stor besparing, att det räcker icke allenast till extra förplägning alla helgdagar, utan äfven till att gifva soldaten, hvad som i Finland är hans älskingsdryck, dricka (»kvass»).

Man har uppgifvit, att kostnaden för byggningarne skola blifva vida dyrare än hvad som är beräknadt. Det är möjligt, att i en eller annan landsort en byggnad kan ställa sig dyrare, men det är också säkert, att i andra den ställer sig billigare. Fortifikationsdepartementet omnämner, att 40,000 kronor äro beräknade för dessa baracker, som skulle beredas för manskapet under skoltiden, och att, om en såsom

Förslag till
lag om här-
ordningen.
(Forts.)

nödvändig ansedd förändring i konstruktionssättet antages, skulle denna summa behöfva ökas med omkring 25 procent. Förändringar kunna göras, som höja priset, men också förändringar, som sänka priset, och jag skall be att få nämna, att det är beslutadt att på Frösön bygga baracker, som kunna bebos om vintern. Hvarje barack är afsedd för 150 man, och Arméförvaltningen har beräknat kostnaden för hvarje barack till 25,500 kronor. Entreprenören, som verkställer uppsättningen, gör det för ändå billigare pris. Det kostnadsförslag, som åtföljer landtförsvarskomiténs förslag till byggnader, är granskadt af en byggmästare från Vestergötland, som har byggt å Axvall flere byggnader för Skaraborgs regementes räkning, och han har uppskattat kostnaden för de ifrågavarande byggnaderna till 35,000 kronor. Landtförsvarskomitén har föreslagit 40,000 kronor. Äfven i detta fall har jag jmfört med förhållandena i Finland. Der bor hvarje kompani i sin barack; dessa äro afdelade i flera rum, så att icke för många äro förlagda i samma rum; till hvarje kompanibarack höra två utskjutande mindre flyglar, der rum finnas för läkarebesigtning, för fältvåbel och för en handrustkammare m. m. Med dessa flyglar gå barackerna till 60,000 finska mark eller 43,000 kronor, och jag kan således icke tycka, att 40,000 kronor är för lågt beräknadt för en kompanibarack utan sådana utskjutande flyglar.

Bland de reservationer, som medfölja Särskilda Utskottets betänkande, anser jag den viktigaste vara den af General Abelin afgifna, och jag skall därför be att få upptaga några af de yttranden, som finnas i densamma. Han säger, att Kongl. Maj:ts förslag (man återfinner det på början af sidan 250 i betänkandet) »i sin allmänlighet måste anses allt för svagt». Jag erkänner, att när jag läste det, jag litet baxnade, icke så mycket öfver reservanten som öfver det, att Kongl. Maj:ts förslag *i sin allmänhet* måste anses alltför svagt. Men när jag sedan fann, att (på sidan 257) reservanten hade bibehållit det, som rör trängen, fortifikationstrupperna och artilleriet i enlighet med Kongl. Maj:ts förslag, så såg jag genast, att det icke var så illa menadt; ty i sådant fall hade han väl icke föreslagit detsamma för dessa så viktiga specialvapen. De förändringar, som äro föreslagna, röra sig dels om kavalleriet, som till $\frac{7}{10}$ skulle blifva indelt, i stället för att Kongl. Maj:t föreslagit allt värfvad, dels om infanteriet. Då infanteriet spelar en så viktig roll, ber jag att få visa, huru det ställer sig med detta enligt Kongl. Maj:ts förslag, jmfördt med hvad det skulle blifva enligt Herr Abelins förslag. Man får dock icke bedöma förslagen endast efter antalet man i ledet, utan man får äfven bedöma dem efter kadrenas storlek, ty det är en gifven sak, äfven att antalet underofficerare och korpraler spelar en viktig roll. I Kongl. Maj:ts förslag ingå icke korpralerna i den beräknade manskapsstyrkan, i Herr Abelins deremot ingå äfven korpralerna i den beräknade styrkan, och det är detta som har förledt några af Eder att tro, att fredsstyrkan är 12,500 man större än hvad Kongl. Maj:t har föreslagit d. v. s. att den skulle uppgå till 37,500 man. Tager jag likväl de olika förslagen i betraktande, med officerare, underofficerare, korpraler och manskap, så visar sig i Kongl. Maj:ts förslag — så vida jag har den årliga rekrytkontingenten fixerad och afgångsprocenten icke är för lågt beräknad — att infanteriet har 28,700

man i rundt tal plus ett värnpliktigt befäl, som, säga hvad man vill om dess möjlighet att få, dock kan fås *med mera säkerhet*, om det blir öfningar för skolungdomen, och om dessa *öfningar betalas*. Skulle dessa åter tagas bort, då erkänner jag, att det värnpliktiga befälets roll kanske blifver mindre än Kongl. Maj:t har beräknat. Enligt reservantens förslag åter, skulle infanteriet komma att uppgå till 28,900 man i stället för 28,700, således 200 man mera, plus dessa f. d. stamsoldater, som, om jag tager förslaget med den siffra, som står här, 6,000, skulle uppgå till omkring 5,000, men kanske litet öfver. Men om jag korrigerar dessa siffror och, för att jemföra med Kongl. Maj:ts förslag, bibehåller samma procent för afgången, så reducera de sig till 2 à 3,000. Men mot denna vinst af 200 man mera som äro fullt säkra att beräkna, och dessa 2,000 man, hvilkas befintlighet dock är beroende på, hurvida de tjena till 40 års ålder eller afgå, hvilket är möjligt efter 6 års tjänst, mot dessa fördelar står en massa andra olägenheter och icke minst den, att indelningsverket fortfarande kommer att trycka ojemnt, äfven om de få det rekryteringsbidrag, som är föreslaget.

Vidare den mindre skolöfningen för infanteristen, hvilken öfning, uppgående enligt Kongl. Maj:ts förslag till 16 månader, reservanten har velat minska till 9 månader. Vidare föreslår reservanten ett mindre antal underbefäl eller 1,100, då Kongl. Maj:t har föreslagit 2,300. Landstormen, hvars beskaffenhet, säga hvad man vill, dock spelar en vigtig rol för att skydda en jernväg, oroa fiendens förbindelser, med mera dylikt, skulle helt och hållet förstöras, om jag låte största delen af fotfolket tjena till 40 års ålder, detta är ju gifvet efter som landstormen skulle bildas af värpligtige mellan 32 och 40 år.

Mot de fördelar, som reservanten i alla fall vill åberopa för infanteriet, ställa sig följande grofva anmärkningar med afseende på hans rytteri. Äfven här föreslår reservanten kadrenna mindre än hvad Kongl. Maj:t har föreslagit. Det står (sid. 257), »att hvad rytteriet beträffar kadrenna blifva minst vid den styrka nuvarande förhållanden angifva»; men står ordet »minst», är jag rädd, att det också har stannat vid detta minimum. Utbildningen är mindre för indelta kavalleriet, det är förslaget 16 månader i stället för de af Kongl. Maj:t föreslagna 22 månaderna, och i afseende på förmågan att »svälla ut», ställer sig förslaget sorgligt för detta vapen. Man har vid föregående härordningsförslag gjort den anmärkningen mot rytteriets organisation i allmänhet, att squadronerna varit beräknade för små, emedan intet vapen finnes, som anstränges så mycket under krigets första skede, som rytteriet. Det fins intet vapen, som reduceras så hastigt som detta, och genom att börja med små sqvadroner måste man ofta temligen snart samman slå två sqvadroner till en. Det är således en fara vid rytteriets organisation att hafva för små sqvadroner, de måste vara så stora, att de tåla vid den decimering, som uppstår under krigets första stadium. Nu ställer sig förslaget så — jag bibehåller fortfarande den beräkningen, att de indelta trupperna, enligt reservantens förslag, »utsvälla» med 6,000 man, samt att således ungefär 750 man komma på indelta rytteriets partage. Vid mobilisering kan enligt detta reservantens förslag således hvarje kavalleriregemente uppsätta 4 sqvadroner på 146 man, underbefäl och ryttare. Men då fins ingen reservsqvadron, ingen de-

Förslag till lag om härordningen.
(Forts.)

Förslag till
lag om här-
ordningen.
(Forts.)

potsqvadron, ingen ordonnansafdelning. Enligt Kongl. Maj:ts förslag ställer det sig på det sättet, att 4 squadroner utrustas genast med 139 man ryttare och underbefäl, och der fins dessutom ett öfverskott, beräknadt till 63 man; tagas nu endast 11 st. af detta öfverskott till hvarje linesqvadron, så uppgå dessa till 150 man. Men icke nog med detta. Det fins äfven en reservsqvadron af samma styrka samt en ordonnansafdelning, som uppgår till 37 man. Ett kavalleris svaghet kan kallas *vådligt*; infanteriet kan man visserligen kalla för hufvudvapnet, därför att det i allmänhet spelar hufvudrollen i striden och utgör den större delen af armén, men det vapen, som är svårast att anskaffa och utbilda, det är kavalleriet, och en brist i detta vapens organisation är svårast att ersätta under kriget.

Denne reservant har åtminstone visat, att han vill efter bästa för- måga förbättra vårt försvar, fastän han söker det på indelningsverkets grund. Men det fins andra, som yrka rent afslag, utan att vilja sätta något annat i stället, sannolikt för att få behålla allt, sådant det nu är, åtminstone för den närmaste framtiden. Jag beklagar, att tiden icke varit tillräcklig för dem att sätta sig in i Kongl. Maj:ts förslag, ty om den hade medgifvit detta, och om de hade känt och sett, huru ett mobiliseringsförslag enligt det framlagda förslaget ser ut, jemfördt med ett, fotadt på arméns nuvarande styrka och sammansättning, så älskar jag tro, att de skulle hafva kommit på andra tankar. Ty i en sådan fråga, som den, hvilken rör fäderneslandets försvar, der kunna inga andra bevekelsegrunder inverka än endast öfvertygelsen, att det förslaget är bäst, som gifver det bästa försvaret. Vänder jag mig nu till dem, som hafva yrkat afslag, så möter mig först Herr von Ehrenheims reservation. Jag ber att få fästa Kammarens uppmärksamhet på de orden i början af sidan 242, der det heter: att landtförsvarskomitén har icke antagit detta förslag »af annat skäl än att komitén af Kongl. Maj:t fått sig ålagdt att arbeta på sådan grund, *hwaremot* det församlade generalitetet i sitt yttrande uttalat betänkligheter, och som icke något annat land med framgång tillämpat». Som nu ordet »hwaremot» här förekommer kursiveradt, skall jag be att få läsa upp hvad man på sidan 216 i Utskottets betänkande också finner kursiveradt, nemligen ett yttrande, afgifvet af dessa generaler och underskrifvet af dem. Det lyder på följande sätt: »att svaren å de framställda frågorna med *anledning af landtförsvarskomiténs förslag, äfvensom de vid samma förslag i öfrigt gjorda anmärkningar, varit begränsade inom de grunder för förslagets utarbetande, som blifvit nämnda komité meddelade, utan att dessa grundens större eller mindre värde i förhållande till andra nu gjorts till föremål för öfverläggning*». Då det församlade generalitetet icke haft grunderna till föremål för öfverläggning, så förstår jag icke huru det kunnat yttra sig *emot* dessa grunder. Det står vidare i yttrandet, att intet land *med framgång* tillämpat detta system. Håri ligger äfven ett litet ofrivilligt misstag, härrörande deraf, att man så gerna vill jemföra detta system med det, som är följdt i Holland och England. Men det är en väsentlig skilnad mellan dessa. I dessa länder är icke den stående armén en kader för en beväringstyrka, utan är ett sjelfständigt helt för sig, och de miliscorpsen, som finnas i dessa länder, äro också sjelfständigt organiserade enheter. Detta nu föreliggande system är

således i sjelfva verket icke tillämpadt i något annat land, och skälet hvarför det föreslås att tillämpas här, är väl det, att vi nu hafva sedan 40 år tillbaka vant oss vid att se armén såsom en kader för beväringen, som till större antal skall inkallas vid mobilisering. Vidare har man velat afslå förslaget på grund deraf, att landtförsvarskomitén vid utarbetandet och regeringen vid framläggandet af detsamma visat sig vara inne »på det sluttande planet»; stödet för detta yttrande, som faldes i går, skulle sökas uti 2:ne uppgifna förhållanden, det ena att landtförsvarskomitén har nedsatt stammens styrka från 30,000 till 25,000 man, och det andra, att Kongl. Maj:t i sitt förslag har gjort en minskning i beväringsexercisen af 20 dagar för dem, som uppfylla vissa kvalifikationer. Hvad landtförsvarskomiténs förslag angår, så är det sant, att i detsamma man minskar fredsstyrkan från 30,000 till 25,000 man, men på samma gång ber jag eder, mine herrar, taga i betraktande hvad det också har förbättrat i afseende på förslaget af år 1878. I den då föreslagna fredsstyrkan af 30,000 man ingingo alla officersaspiranter, alla spel m. m. alla dessa ingå *icke*; i det nuvarande förslagets styrka, 25,000 man. I 1878 års förslag ingick *icke* något positions- och fästningsartilleri, det ingår i det nuvarande. I det förra ingick trängen ofullständigt, här ingår den fullständigt ordnad, m. m. Väger man *för* och *emot*, så kan jag som fackman icke samvetsgrant säga, hvilket som är svagast, ty dessa 30,000 man, eller 5,000 man större fredsstyrka, tynga icke så mycket i vågskålen med hänsyn till det system, som är följdt och som är konsekvent tillämpadt af landtförsvarskomitén. Dessa 5,000 man, fördelade på 25 infanteriregementen, gifva 200 man större fredsstyrka på hvarje regemente. Nu säger jag dessutom, att jag icke är vän af stor fredsstyrka, om den icke är åtföljd af stor mobiliseringsstyrka. Dessa 200 man för hvarje infanteriregemente göra, fördelade på 5 årsklasser, om vi antaga tjänstetiden vara 5 år, 40 man på hvarje regemente. Fördelar jag dessa vid mobilisering på fyra bataljoner, så blir det 10 man på hvarje bataljon, som varit från öfningarne ett år längre; så stor roll spela dessa 5,000 man. Hvad det andra påståendet angår, att vi äro inne på ett sluttande plan, om man föreslår 20 dagars minskning i öfningstiden för de beväringar, som uppfyllt *de* kvalifikationer, som Kongl. Maj:t föreslår, så kan jag, som varit lärare i skjutning vid krigsskolan och således egnat lång tid åt de delar af soldatbildningen, som dermed stå i sammanhang, upplysa, hvilken tid det tager om man vill öfva ynglingar i skjutning tills de kunna approberas såsom skyttar; jag vet afvenledes hvilken roll skjutskickligheten spelar, och hvilken tid det på mötesplatserna tager att utföra den skjutning, som nu förekommer. Jag hesiterar därför icke att föreslå denna befrielse för dem, som skjutit det antal skott, som är föreskrifvet för rekryterna, och på samma gång fullgjort all den exercis, som kan under 20 dagar genomgå i rekrytskolan. En rekryt skjuter nu 156 skott under rekrytmötena. Instruktionen säger, att han icke skall skjuta mer än åtta skott per dag. Således skulle det åtgå icke fullt 20 dagar, ty 8 i 156 blir 19½. Den som således redan skjutit 156 skott och dessutom visat sig kunna exercera hvad de andra lärt sig på 20 dagar, den får enligt Kongl. Maj:ts förslag befrielse från motsvarande tid af första beväringmötet. Härigenom kan skjutskick-

Förslag till lag om härordningen.
(Forts.)

Förslag till
lag om här-
ordningen.
(Forts.)

ligheten komma att spridas i landsorten, och det är en fördel, om många kunna befria sig på detta sätt, ty derigenom blir det så mycket bättre tid till öfning för de öfriga, som blifva kvar. Det är icke så lätt att på en skjutbana och under den korta tiden, 70 dagar, för första beväringmötet få denna skjutning undangjord. Begagna vi således fortfarande liknelsen om det »sluttande planet», så vill jag erinra, att sådana i mekaniken användas icke allenast att hjälpa bördor nedåt utan äfven uppåt och i så fall vill jag påstå, att detta är ett sluttande plan, men som hjälper, ej stjelper.

Hvad angår de 90 dagarnes öfning för ynglingar, som skola aflägga maturitets- eller andra dylika examina, ber jag få uppskjuta diskussionen om denna punkt. Den kommer sannolikt förr eller senare före i alla fall.

En annan reservant har tagit skäl för afstyrkande af Kongl. Maj:ts förslag deri, »att sakkunnige personer kunnat bestämdt förklara att i stammens hufvudstyrka fattas 5,000 man, att rikets hufvudvapen, infanteriet, är så litet tillgodosedt, att, för att det ej skall medföra de betänkligaste följder, man alltid måste hoppas, att vid krigstillfälle det må förunnas oss tid att få sammandraga beväringen så länge förut, att den må hinna erhålla nödig öfning och sammanhållning. »Jag har visat hvad dessa 5,000 man spela för en roll såsom fredsstyrka, då de icke åtföljas af en större krigsstyrka; och jag kan nära nog säga att, om man tager i betraktande huru en mobilisering nu skulle taga sig ut med vårt ofullständigt öfvade indelta infanteri, med vårt kavalleri med svaga kadrer och illa tränade hästar, med vårt artilleri, som icke har tillgång till manskap för att bemanna ammunitionskolonnerna, med våra ingenjörtrupperas otillräcklighet, och icke en enda tillstymmelse till träng, om man besinnar detta och jemför det med Kongl. Maj:ts förslag, gestaltar sig förhållandet på följande sätt: vårt fotfolk utgör nu i rundt tal 25,500 man officerare, underbefäl och manskap, enligt Kongl. Maj:ts förslag och vid mobilisering 28,700 man, rytteriet är nu 4,700 man starkt och enligt Kongl. Maj:ts förslag 9,350 man, artilleriet utgör för närvarande 3,800 man mot 10,000 man enligt Kongl. Maj:ts förslag, ingenjörtrupperna bestå nu af 942 man mot 2,800 enligt Kongl. Maj:ts förslag, trängen slutligen är nu ingen och kommer enligt Kongl. Maj:ts förslag att uppgå till 2,077 man. Den som vill besinna detta tror jag fredar sitt »namn för framtidens dom» bättre genom att bifalla Kongl. Maj:ts förslag, än genom att nedlägga »en bestämd och högljudd reservation mot» detsamma.

Talrika bifallsrop följde på detta anförande.

Herr Königsfeldt: I denna fråga har talats så mycket, att jag icke vill besvara med något längre anförande. Jag vill endast helt kort uttala min åsigt och huru jag kommit till densamma. Inom Särskilda Utskottet, i hvars förhandlingar jag deltagit, har jag afgifvit min röst till förmån för Kongl. Maj:ts förslag, icke därför att den grund, hvar på det bygts, mest tilltalade mig, ty jag anser den rätta grunden vara en ren utsträckt värnpligt, dervid hvarje vapenduglig medborgare fick så pass militäriske utbildning att han kunde vara skicklig att försvara fäderneslandet. När emellertid ett förslag i det syftet framlades,

möttes det såväl inom Riksdagen som inom landet af ett så skarpt motstånd, att det tydligt visade sig att någon förhoppning icke fans, att ett sådant förslag på lång tid skulle kunna vinna bifall. Dernäst hade jag icke haft något emot, om man kunnat bygga ett bättre försvar på indelningsverkets grund genom att utveckla det och medgifva de lindringar åt rust- och rotehållare, som, till följd af manskapets större utbildning samt dermed förenade ökade kostnader för rust- och rotehållare, rättvisan kunde kräfvat, men det har äfven visat sig att, då förslag i denna rigtning flera gånger framlagts, dessa icke kunnat vinna någon framgång. Jag för min del tror att man icke har skäl att föreställa sig, det man framdeles skulle kunna vinna bättre framgång med dessa förslag, utan tror att det förlorar terräng allt mer och mer att bygga på indelningsverkets grund. Vid sådant förhållande och då det är klart, att vårt nuvarande försvar är i högsta grad svagt och otillfredsställande, och jag icke vill med min röst bidraga att till en oviss framtid uppskjuta ordnandet af vårt försvar, fann jag för mig ingen annan utväg öppen än att sluta mig till Kongl. Maj:ts förslag, särskildt som detta i militäriskt hänseende står så ofantligt högt öfver hvad vi nu hafva.

*Förslag till
lag om här-
ordningen.
(Forts.)*

Mot den af Kongl. Maj:t föreslagna stammen hafva framstälts åtskilliga anmärkningar så väl i militäriskt som i socialt och moraliskt hänseende. Hvad det militäriska angår, kan jag, såsom icke fackman, ej yttra mig, och derom har för öfrigt Statsrådet och Chefen för Kongl. Landtförsvarsdepartementet så väl yttrat sig, att icke något skulle återstå att säga, men deremot vill jag nämna några ord i anledning af de anmärkningar, som framstälts mot stammens moraliska beskaffenhet. Motståndarne till Kongl. Maj:ts förslag och anhängarne af indelningsverket hafva sökt på allt sätt framhålla, huru usel denna stam skulle blifva. De kalla dess soldater samhällets olycksbarn, lösdrivare med mera, och de hafva sökt visa detta genom att jemföra den med den nuvarande värfvade armén. Det var en af talarne här i Kammaren, som i går uppdrog en målning öfver den värfvade armén, hvilken målning var väl svart. Han åberopade sin erfarenhet, därför att han tjenstgjort några år vid värfvad trupp, men om jag icke misstager mig är det nu omkring 30 år sedan, och jag tror att litet hvar känner till att våra värfvade trupper äro ojemförligt mycket bättre nu än för 30 år sedan. Hvad som väl är känt och jag med säkerhet vet är, att på senare åren värfvade soldater efter uttjent kapitulacionstid blifvit antagna så väl till poliskonstaplar som vid jernvägarne såsom konduktörer m. m. och hafva desse, så vidt jag känner, skött sina befattningar till belåtenhet för de vederbörande, som haft med dem att göra, och detta torde väl bevisa att anklagelsen mot dem icke är riktig. Att en och annan begått brott, derom är icke mycket att säga, ty det är ingen af samhällets klasser, inom hvilken icke förbrytelser förekomma. Samme talare åberopade såsom ytterligare stöd för den värfvade arméns dåliga uppförande en kungörelse, som utfärdats af någon Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i Sverige, och deri sju värfvade soldater efterlystes, men om han tagit bättre reda på dylika kungörelser, så skulle han finna, att ganska ofta indelta soldater efterlysas såsom de der hafva rymt.

Förslag till
lag om här-
ordningen.
(Forts.)

En talare gaf sig sjelf den frågan, huru vida den indelta soldaten, som icke har torp, är lika bra som den, som har torp. Han kunde icke besvara frågan, men jag kan obetingadt derpå svara, att en sådan soldat är fullt ut lika god som den soldat, hvilken har torp. Jag kan så mycket hellre säga detta, som inom Kopparbergs län, der jag är bosatt, finnas soldater både med och utan torp. I min egenskap af landtdomare känner jag till så väl den ena som den andra klassens värde, och jag kan försäkra att den soldat, som icke har torp, är fullt ut lika god som en soldat med torp. Men äfven om jag antog, att den nuvarande värfvade soldaten stode på en låg ståndpunkt, så bevisar detta icke att den nu föreslagna värfvade stammen skulle blifva likadan. Denna kommer säkerligen att utgå ur samma lager af befolkningen, som den indelta armén. De komma att genast läggas i sina skolor, der de hållas under sträng uppsigt och der de skola få både kroppsöfningar och scientifika öfningar. Jag kan icke tro, att denna uppföstran skall kunna blifva af menlig inverkan på stammens sedlighet. När denna öfningstid är slut, återvända de till hemmen och komma endast att inkallas till tretio dagars vapenöfningar ärligen, då deremot nu styrkan kan ligga kvar en 6, 7 à 8 år i kasernerna, der de, efter att hafva genomgått skolorna, endast sysselsätta sig med handlangningsarbeten, vaktgöring och — dagdrifveri. Om de då råka på afvägar är mindre underligt, men detta kan icke komma i fråga med den värfvade stammen, ty sedan de slutat skolan, hemförlofvas de och ligga icke i baracker. Att de sedan skulle sakna hem, kan jag icke förstå; ty den karl, som genomgått en dylik utbildning, bör kunna få arbete hvar som helst. Man vet ju, att det, till följd af den starka utvandring, som på sista tiden egt rum, icke är så godt om arbetare, hvarför nog dessa nya stamsoldater icke skulle komma att sakna arbetsförtjenst.

Jag slutar med att yrka bifall till Kongl. Maj:ts förslag och på samma gång förklara, att jag icke kan ingå på de modifikationer, som framstälts i en reservation från en del af Andra Kammarens ledamöter.

Herr Grefven och Talmannen tillkännagaf, att anslag utfärdats till detta sammanträdes fortsättande kl. 7 e. m.

Herr Dahl. Lika förklarligt det må vara, att flere än vanligt af Kammarens ledamöter önska uttala sin åsigt i denna viktiga fråga, lika angeläget måste det vara, att yttrandena afgifvas i så sammanträngd form som möjligt. Åtminstone skall jag försöka att ställa mig detta till efterrättelse och gerna taga bort största delen af mitt tilltänkta anförande, då jag nu vet att flere efter mig önska komma till ordet och jag icke kan undra öfver Kammarens otålighet att vid sådant förhållande besväras med något längre anförande.

Jag vill således genast uttala min åsigt, att det här framlagda förslaget till försvarsfrågens lösning förekommer mig fullkomligt oantagligt. Under den långa tid, som egnats åt försvars- och skattefrågornas kombinerade behandling, hafva redan från motståndarne till detta härordningsförslag i offentligheten framburits dess många olägenheter, så väl militäriska som sociala och statsekonomiska, och jag skall därför icke

göra mig skyldig till ett onödigt upprepande af hvad som både med tillräcklig utförlighet och all erforderlig bevisningskraft redan blifvit i sådant hänseende andraget. Jag önskar endast begagna mig af ordet för att i korthet nämna något angående min personliga åsigt om det principiellt oberättigade i förfarandet att med hvarandra sammanbinda tvänne nationens lifsfrågor på sådant sätt, att de icke kunna hvar för sig komma att behandlas i enlighet med hvaraderas egen inneboende vikt och betydelse för vårt samhällsskick. För mig har det alltid syntts vara en lika onaturlig som ödesdiger åtgärd, när man först erkände behörigheten af att söka vinna försvarsproblemets lösning mot priset af en på förhand angifven och bestämd form för skatteregleringar. Jag är lycklig nog att kunna frisäga mig för allt personligt ansvar i sådant hänseende. De många fruktlösa försök, som under ett tiotal af år gjorts för vinnande af trygghet för vårt lands politiska sjelfständighet, borde hafva öfvertygat representationen derom, att den inslagna vägen icke var lyckligt vald. Jag kan för min del finnas villig att samtycka till mycket långt gående anspråk på skattelindringar åt de samhällsklasser, hvilka verkligen kunna ega några billiga skäl att påyrka ett utjemnande af tryckande skattebördor; men det bjuder mig lika mycket emot att medgifva som att fordra betalning för den medborgerliga pligten att deltaga i fäderneslandets försvar. Jag räknar bland mina angenämaste riksdagsminnen, att jag fått vara med om stiftandet af lagen mot friköpning och lega, och därför kan jag icke heller vara med om något förslag, som ger intrycket af att i sin innersta kärna gömma ett köpsläende om det pris, hvartill några samhällsklasser skola af andra tillköpa sig tryggheten för hem och härd i det land, som de dock gemensamt tagit i arf från förfäderna. Utan att inlåta mig på någon detaljerad granskning af det föreliggande härordningsförslaget, tvekar jag dock icke att ansluta mig till de fackmän, hvilka underkänt sjelfva den grundval, på hvilken den nya härordningen är fotad, nemligen *vår fad* stam och beväring. Att också den allmänna meningen i landet, för så vidt densamma gjort sig känd för representationen dels genom den offentliga pressen, dels genom enskilda uttalanden, är emot en sådan anordning, som här sättes i fråga, derom kunna inga tvifvelsmål råda. Min mening har jag redan uttalat, och jag anhåller således att få ansluta mig till dem, som yrka afslag å den föredragna paragrafen.

Friherre Klinckowström: Den, enligt mitt förmenande, märkvärdigaste företeelsen i hela detta reorganisationsarbete är Hans Excellens Herr Statsministerns yttrande till statsrådsprotokollet den 19 Juni 1880, hvarigenom grunden lades till och föreskrifter lemnades, huru de båda stora försvars- och skatteregleringskomitéerna skulle arbeta. Hans Excellens har, såsom detta tryckta och Riksdagen meddelade yttrande vitsordar, föredragit inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet så väl de ärenden som tillhöra landt- och sjöförsvaret som finansärenden. Enligt 6 § Regeringsformen är dock föreskrifvet, att »af statsrådets ledamöter skola sju vara chefer hvar för sitt departement». Det hade således grundlagsenligt ålegat dessa departementschefer och icke Hans Excellens Herr Statsministern att föredraga dessa på hela landets framtid så djupt ingripande frågor. Visserligen är jag öfvertygad derom, att Hans

Förslag till lag om härordningen.
(Forts.)

Förslag till
lag om här-
ordningen.
(Förts.)

Excellens är en skicklig riksdagsgeneral och vinner många segrar på detta fält, men att han ingen sakkännedom har i dessa djupt ingripande militära frågor, derom är jag förvissad. Detta är icke sagdt som ett klander, utan som en reflexion öfver ett sakförhållande. Det hade äfven derfor varit nödvändigt, att föredragningen rörande dessa viktiga frågor skett af vederbörande departementschefer, och min öfvertygelse är, att grunden för komitéernas verksamhet då blifvit en helt annan än hvad den nu blifvit. Det dryga ansvaret inför samtid och efterverld kommer således nu, efter mitt förmenande, att till den betydligaste delen hvilat på Herr Statsministern. I detta märkvärdiga yttrande till statsrådsprotokollet inför Hans Maj:t Konungen har bland annat Hans Excellens uppstått 1873 års kompromiss såsom bindande för regeringen vid beslutandet af de instruktioner, komitéerna skulle erhålla. Hvad är nu egentligen kompromissen? Af den godtyckliga och oegentliga förbindelse, som sedermera fått namn af 1873 års kompromiss, har nu denna, om jag så får säga, »kärleksphant» sitt upphof, som kallas 1883 års försvarsförslag och som bär alla kännetecken af sin oäkta börd, deri äfven inbegripet det, att de s. k. fäderna i Andra Kammaren icke erkänna detta barn såsom sitt eget.

Det är äfven en annan grund, som Statsministern uppstått i sitt meranämnda yttrande, den nemligen att 1878 års bekanta landtmannapartistiska förslag varit det, som omkring sig samlat de flesta röster inom Riksdagens båda Kamrar. Utom det att det synes mig hafva bort af Hans Excellens beaktats, att detta förslag har på grundlagsenlig väg blifvit af Riksdagen i sin helhet underkändt, så torde Hans Excellens dock icke vara okunnig derom, att åtskilliga andra förslag rörande försvarsverket hafva inom Riksdagens båda Kamrar samlat flere röster än detta 1878 års förslag, nemligen 1877 års förslag, som samlade 185 röster i Riksdagens båda Kamrar, och 1880 års värnepligtslag, som samlade 163 röster, att icke nämna den nyss omtalade 1873 års kompromiss, som äfven samlade 185 bifallande röster, ehuru bifallet här i Kammaren icke just var mycket att skryta åt, ty det vans på tre, säger *tre* rösters majoritet.

Jag skall endast helt kort be att få omnämna de fyra hufvudsakligaste punkter i 1883 års förslag, hvilka för mig varit bestämmande att göra detta förslag oantagligt.

Den första punkten, som jag temligen vidlyftigt i den af mig till Riksdagen inlemnade motion rörande denna viktiga fråga behandlat, rör det så kallade *betryggande* försvaret. Deri finna herrarne mer än tillräckliga bevis — som efter hvad mig synes torde äfven för icke-fackmän vara slående — att de stora militärmakter, som omgifva oss, nemligen Ryssland och Tyskland, hafva mer än tillräckliga maktmedel i sina händer för att i fall af ett allvarligt krig mot Sverige, om så olyckligt skulle vara, öfverkasta vida talrikare härskaror, än hvad vi, äfven med förevarande propositions så kallade *betryggande* försvar, kunna mot dessa fiendtliga stridskrafter uppställa. Och ännu mer, mine herrar, som det icke är otänkbart, utan sannolikt snarare vore, att en kombination mellan dessa båda makter komme att ega rum för den händelse Sverige skulle sönderstyckes, så lider det väl icke något tvifvel, att vi äro fullkomligt ur stånd att med någon lycka möta de stridskrafter, som deras transportmedel kunna till Sveriges kuster öf-

verföra. Min öfvertygelse är visserligen, att det tappra svenska folket skall med mod och sjelfuppoffring bestrida hvarje tum af den svenska jorden, innan det öfverlemnar den åt fienden, att det kommer att fukta denna jord med sitt blod och betäcka slagfälten med sina döda soldater, men lika säkert är, att det slutligen måste blifva ett inkräktande af Sverige, om sådana utländska stridskrafter komma att uppträda på dess jord. Det är viktigt att ej invagga det svenska folket i en tro på tillräckligheten af det försvar, som här af Kongl. Maj:t uppställles och benämnes *betryggande*. Det vore bättre att säga sanningen, äfven om den är obehaglig att höra på det att det svenska folket icke måtte invagga sig i den falska öfvertygelsen om att vi kunna besegra hvarje fiendligt inbrott på Sveriges jord med de 103,000 man, som här omtalas.

Hvarför jag lägger så mycken vikt vid denna fråga om det betryggande försvaret är dels att, om vi utstryka denna fras, ty något annat än en fras är det icke, ur vår militäriska ordbok, så kunde vi sedermera inrätta vårt försvar efter hvad landets krafter, landets finansiella krafter kunna åstadkomma, vi kunde inrätta det på den bestående grunden, som jag anser vara den enda rätta grunden, och vi kunde så fördela de anslag, som landet kan åstadkomma för det fredliga underhållet af våra stridskrafter, att en större del än hittills blefve lemnad till utveckling af sjöförsvaret.

Det har på senare tider och allt mer och mer mäktigt uttalats den mening, att Sverige borde på sjöförsvarets väg främst möta fienden. Anledningarna dertill äro mångahanda. De två stora militära makter, som omgifva oss och som jag nyss nämnde, äro ojemförligt mycket starkare till lands; och deras, åtminstone jemförelsevis, svaga sida ligger i deras sjöförsvär. Vi hafva alla materialier — och sådana som icke ens dessa mäktiga stater för penningar kunna åstadkomma — för att förskaffa oss, med jemförelsevis mycket mindre kostnad, ett försvar, som kunde nära nog mäta sig med åtminstone hvardera af dessa stora militära makter och emottaga deras emot oss kastade härskaror; och må hända *der* kunde lyckas åstadkomma ett betryggande försvar.

Den andra och icke oviktiga anmärkningen, som jag gör emot detta förslag, är beträffande stammens organisation. Jag har temligen vidlyftigt i min motion yttrat mig äfven öfver denna fråga, och jag behöfver här endast hänvisa till samma motion för att ådagalägga, att den stam, som här föreslås, är i ordets egentligaste bemärkelse *icke någon stam*. Det är en rekrytskola och vidare en plantskola för underbefalet inom den blifvande armén; men det är icke i militärisk — i egentlig mening någon stam för att stödja och undervisa och leda i striden den talrika beväring, som då kommer att sluta sig kring den samma. Jag vill här icke upprepa hvad af mig redan blifvit anfördt för att visa, det en stam af sådan beskaffenhet är så svag och så både fysiskt och moraliskt underhållig, att den aldrig kan få namn af en stamtrupp. Och hvad mer är; sådan denna stam är föreslagen, skulle den komma att bestå, den yngre stammen, nämligen för infanteriet, af 9,118 man och den äldre stammen af 5,570 man, således tillsammans 14,688 man. Denna stam skulle vid mobilisering upptaga 45,700 man beväring! Man behöfver icke vara fackman för att inse, att det

*Förslag till
lag om här-
ordningen.
(Forts.)*

*Förslag till
lag om här-
ordningen.
(Forts.)*

blir en ytterst svag och ofullständig militärisk organisation i krig; och det har nog den militäriska anda, som ledt hela företaget rörande detta förslag, insett.

Vi hafva här nyss hört en skön själs bekännelse från statsrådsbänken, att det nemligen visst icke vore fråga om att den organisation, som af Kongl. Maj:t föreslås, skall vara bestående, nemligen grundad på värfvad stam och beväring; — nej, det är bara en öfvergång till en allmän värnpligt, och ingenting annat!

Om herrar generaler ville vara upprigtiga — något, hvarom jag är öfvertygad att de äro, endast de i frågan yttra sig — skola de med en mun erkänna, att det är den rigtning, som man i denna fråga önskar se inslagen.

Men då hade upprigtigheten fordrat att säga till Kamrarne: det är endast en väg ni nu komma att slå in på, i fall ni antager Kongl. Maj:ts förslag, men alldeles icke slutet, utan slutet blir en ren värnpligtsarmé, grundad på lottning för uppsättande af stammen; och en gång, när vi släppt ifrån oss vår indelta armé med dess ärorika minnen, så blifva vi »nolens volens» tvungna att göra vårt val och skaffa oss ett försvar åtminstone sådant som det bör vara. Då finnes icke mer någon väg till återgång, utan vi måste antaga slutet, som är en ren värnpligtshär!

Jag vet visserligen, att här i Kammaren finnas upprigtiga vänner till denna åsigt; och jag representerar deras åsigt såsom all upprigtig sådan, när den kommer från innersta hjertat; men det är en pligt och hade bort vara regeringens främsta pligt att upprigtigt säga sanningen för landet. Sedan må Riksdagen besluta hvad den nyttigt och nödigt kan anse. Men man skall icke lägga ut en snara för Riksdagen, hvaren den skall fångas, på det att den sedermera icke skall kunna gå tillbaka, när de större uppoffringarne blifva en nödvändig följd af det första origtiga steget på denna väg.

Rörande beväringmanskapets organisation har jag äfven förut ganska vidlyftigt yttrat mig och vill endast här nämna, att de 90 dygnen, som nu föreslagits för beväringen, finna, såsom herrarne veta, alldeles ingen genklang i landet. Mer än till 60 dygn vill man icke gå, och det är icke allenast en i hela landet uttalad allmän folkmening, utan derpå håller, såsom vi sett af de åtta reservanternas reservation till Särskilda Utskottets förslag, sannolikt äfven Andra Kammarens majoritet. Med 60 dagars öfning för beväringen och bibehållande, med en sann militärisk utveckling, af indelta armén kunna vi vara belätne. Ty vi få härigenom enligt min öfvertygelse i militäriskt hänseende vida bättre trupper vid en mobilisering, än vi kunna få genom detta Kongl. Maj:ts nu föreliggande förslag.

Om, såsom jag nyss nämnde, detta förslag endast är början, inledningen till en ren värnpligtshär, då, mine herrar, blir det såsom i andra länder, der ett sådant system är rådande, åtminstone 90 dygns öfning för all beväring och en stam, uttagen genom lottning, med 2, 3 ja ända till 5 års obligatorisk tjänstgöring. Det är nödvändigt, mine herrar, att hvar och en, som här lägger sin röst till afgörande af denna fråga, tänker sig före öfver följderna af att antaga Kongl. Maj:ts förslag.

Det är en sak, rörande en armé, som af ingen här blifvit vidrörd, hvarken i tryck eller i tal. En armé, mine herrar, skall tjena till att möta yttre våld, men det är lika angeläget att den skall tjena verkställande makten att upprätthålla den inre ordningen i landet. Huru skall en armé med den nu föreslagna stammen i detta senare hänseende uppfylla en pligt, som, åtminstone under de senare 60 eller 70 åren, armén oftare blifvit uppkallad att verkställa än den utträdt att strida mot rikets fiender. För att först tala om Stockholms garnison, så veta vi att den för närvarande är 3,738 man, men enligt 1883 års förslag skulle den blifvit högst 2,834 och lägst 2,542 man eller sålunda i sämsta fall ungefär 1,200 man mindre än hvad den för närvarande är.

Jag har två gånger inom Stockholms stad sett upproret på dess gator antaga sådana sådana proportioner, att den väpnade makten måste inskrida och blod flöt. Den ena gången var under 1830-talet och senast år 1848, då jag såsom generalstabsofficer vid detta tillfälle var mycket använd, och jag kan försäkra herrarne — hvilket de äldre af Kammarrens ledamöter, som då voro i hufvudstaden, kanske också känna till — att Stockholms garnison var till den grad, genom vakthållning, patrullering och tillstädesvaro på åtskilliga olika punkter inom staden, så uppgifven af trötthet att den icke kunnat utstå dermed ett dygn till, om icke i rätt tid såväl Uplands och Södermanlands regementen som Lifregementets dragoner inryckt i staden. Det var lyckligt att vi den gången hade en sådan organisation, att stamtrupperna kunde genast organiseras och genast vara färdiga att inrycka; och detta var för den allmänna ordningens upprätthållande i hufvudstaden så viktigt och nödvändigt att, hade vi icke haft dessa indelta soldater, så vet Gud hur det gått.

För hela landet hafva vi efter nuvarande system för den allmänna ordningens upprätthållande omkring 33,000 man värfvade och indelta trupper. De skulle enligt Kongl. Maj:ts nu föreliggande förslag gå upp till endast 17,132 man; och det behöfves icke mycket djup kunskap i aritmetiken för att klart inse hvilken ofantlig förminskning — nära nog till hälften af hvad nu är förhållandet — skulle för detta ändamål inom hela landet ega rum.

Och hvad är detta för en stam egentligen? En stam, bestående af 18, högst 20 års ynglingar, som sitta på skolbänkarne, i rekryt- eller korpalskolorna! Jag lemnar till hvars och ens bedömande, huruvida den kan vara särdeles lämplig för en så svår befattning. Jag tror att det vore en stor okloket, om landet och folket och i synnerhet om Konungahuset, som jag högt älskar, skulle göra ett så vågadt experiment. Man säger visserligen, att det ju skulle finnas en äldre stam i landet; men denna stam är kringsspridd för att söka arbete och är ute på vägar och stigar för att få mat och husrum, ty sådant består staten icke den äldre stammen. De kunna ända till 2 månader få vara frånvarande från sina hemvist utan att behöfva anmäla det — detta enligt Kongl. Maj:ts »försämring» af landtförsvarskomiténs förslag, som medgaf endast en månad; och jag hemställer, huru det skall blifva möjligt att samla en så vidt kringsspridd stam af mer än 30,000 man öfver allt i landet för att ögonblickligen vara till hands för upprätthållande af den inre ordningen.

*Förslag till
lag om här-
ordningen.
(Forts.)*

Förslag till
lag om här-
ordningen.
(Forts.)

Hvad blefve följderna af detta förslag om borttagande af indelta armén? Bland andra ovilkorligen och på grund af de uppgifter, jag nyss lemnat, att vi här såsom i åtskilliga främmande länder måste inrätta en ridande gendarmericorps för landet. Jag vet icke något annat sätt, hvarigenom allmänna ordningen skulle kunna af myndigheterna upprätthållas.

Jag vill taga det allra minsta och är öfvertygad om att det är en ofullständig siffra, om jag säger, att denna corps skall utgöras af 5,000 man. Frankrike behöfver för gendarmeriet tillsammans 26,511 man med sammanlagdt 13,013 hästar för Frankrike och Algier; och jag tror icke, att en sådan elitcorps med befäl kan födas för stort mindre än fem millioner kronor om året. Det är sådant man måste tänka på, om vi skola slå in på den föreslagna vägen.

Hvad slutligen beträffar kostnaderna för detta landtförsvar, något som blifvit temligen i detalj vidrördt af Herr Statsrådet och Chefen för Landtförsvarsdepartementet, så må det förlåtas mig om jag säger, att den ursprungliga summan, som därför i landtförsvarskomiténs beräkningar blifvit föreslagen, eller 26,810,000 kronor, är för låg. Dertill bör, efter afdrag för de af Kongl. Maj:t vidtagna ändringar i komiténs förslag med 18,600 kronor, läggas den af Särskilda Utskottet föreslagna tillökning deri med 1,793,000 kronor, hvilket finnes här i Särskilda Utskottets betänkande, sidan 125, angifvet. Då skulle summan blifva på ordinarie stat 28,584,400 kronor samt på extra stat 565,600 kronor, summa 29,150,000 kronor. Men dessutom komma härtill, enligt hvad jag kalkylerat, ytterligare summor. Man har visat mycken misstro till mina uppgifter och gjort sig *all möjlig möda* att inplanta detta hos Riksdagens ledamöter, för att dessa mina beräkningar icke skulle vinna någon tillit inom Kammaren. Men jag har fått upp den årliga kostnaden till omkring 6 millioner kronor *högre*, än hvad Kongl. Maj:t beräknat, således till omkring 35,150,000 kronor, hvartill dessutom komma under de 15 öfvergångsåren omkring 2 millioner kronor högre än hvad Kongl. Maj:t beräknat.

Om jag jemför detta med hvad vi nu hafva att utgifva för landtförsvaret, så utgör detta enligt 1883 års riksstat i ordinarie anslag 17,205,000 kronor samt i extra anslag 1,224,000 kronor. Rustningens och roteringens värde uppgår till omkring 3 millioner kronor efter afdrag af de godtgörelser, som för rustning och rotering ingå till statsverket. Vår nuvarande utgift uppgår sålunda till ungefär 21 millioner, hvartill komma, enligt Utskottets förslag, de från kassor och fonder, vissa städer och Medicinalstyrelsen ingående belopp till sammanlagdt 695,339 kronor, då hela utgiften således för närvarande skulle blifva 22,481,377 kronor.

Således komma kostnaderna, enligt min fasta öfvertygelse, att stiga till omkring 12,709,000 kronor årligen mer än hvad 1883 års riksstat uppgifvit; och ändå, mine herrar, äro icke alla siffror uti landtförsvarsförslaget af mig granskade.

Min öfvertygelse är, att efter 15 år, med alla materialiers och lifsförnödenheters stigande i pris, det kommer att gå till vida högre summa än 12 millioner mer än hvad Kongl. Maj:t föreslagit.

Det är ännu en fråga, som icke blifvit i Kammaren under diskus-

sionen hittills tillräckligt berörd. Den har blifvit svagt antydd af en bland de föregående talarne, men det fordras att mer än blott antyda densamma — det är hvad folket i landet tänker om saken.

Förslag till lag om härordningen.
(Forts.)

Det går icke an för Riksdagen att slå döförat till för folkets önskingar och meningar i en fråga, som rörer hela detta folk så nära.

Ty hvem skall betala kostnaderna för det nya landtförsvaret, om, Gudi klagadt, vi skulle vara oförsigtiga och okloka nog att antaga detsamma?

Jo, hufvudsakligen de arbetande och mindre bemedlade klasserna är det, som dertill få lemna största andelen, vare sig i kontanta anslag eller i förlorade dagsverken.

Och hvem är det, då våra arméer skola föras emot fienden, som då till allra största delen får uppoffra lif och blod? Det är de arbetande klasserna och de mindre bemedlade klasserna.

Dessa klasser hafva på folkmöten och genom skriftliga adresser väl ej fordrat någonting af Riksdagen, men de hafva framställt sina önskingar och sina meningar i denna fråga, som så nära rörer dem; och jag anser, att det är Riksdagens pligt att åtminstone taga kännedom om hvad folket i detta hänseende tänker.

Jag har så mycket jag kunnat följt med i alla tidningar beträffande denna viktiga fråga samt gjort ett kort sammandrag deröfver, hvilket ter sig på följande sätt.

Af rikets 25 län, deri Stockholms stad inbegripen, är det endast 5, som ej tillkännagifvit någon mening eller önskan vare sig genom folkmöte eller undertecknande af adress.

Af de öfrige 20 länen hafva uttalat sig *emot* det Kongl. förslaget och *för* bibehållandet af den indelta armén: i *Stockholms stad* 1 folkmöte, hvaremot ett annat dylikt uttalat sig *för* det Kongl. förslaget med eller utan modifikation; i *Stockholms län* 4 folkmöten emot men icke något för detsamma; i *Södermanlands län* 2 emot och 3 för det Kongl. förslaget; i *Östergötlands län* 11 folkmöten emot förslaget; i *Jönköpings län* 8 folkmöten emot förslaget; i *Kronobergs län* 7 folkmöten i samma riktning och 1 folkmöte för det Kongl. förslaget; i *Kalmar län* 6 folkmöten emot förslaget; i *Blekinge län* 1 folkmöte emot detsamma; i *Kristianstads län* 1 folkmöte för det Kongl. förslaget; i *Malmöhus län* 2 folkmöten emot och 2 för förslaget; i *Hallands län* 5 folkmöten emot förslaget; i *Göteborgs och Bohus län* 9 folkmöten emot förslaget; i *Elfsborgs län* 5 folkmöten i samma syfte och 1 för det Kongl. förslaget; i *Skaraborgs län* 7 folkmöten emot och 1 för förslaget; i *Vermlands län* 3 folkmöten emot förslaget; i *Örebro län* 8 möten emot detsamma; i *Vestmanlands län* 4 folkmöten emot förslaget; i *Gästeborgs län* 1 samt i *Jemtlands län* 2 folkmöten emot det Kongl. förslaget. I *Kopparbergs län* var en stor menighet församlad men uttalade sig hvarken för eller emot förslaget, utan öfverlemnade denna fråga i sina riksdagsmäns händer.

Dessutom hafva i skriftliga adresser antecknat sig *emot* det Kongl. förslaget och *för* bibehållande af den indelta armén: i *Östergötlands län* 2,944 personer; i *Jönköpings län* 3,066; i *Kalmar län* 74; i *Blekinge län* 69; i *Göteborgs och Bohus län* 150; i *Elfsborgs län* 190; i *Skaraborgs* 401 och i *Vestmanlands län* 419.

Således hafva 86 folkmöten inom landet uttalat sig *emot* det Kongl.

*Förslag till
lag om här-
ordningen.
(Forts.)*

förslaget och bland dessa 86 möten hafva endast 7 förkastat det Kongl. förslaget utan att förorda den indelta arméns bibehållande såsom stam, hvaremot 79 möten uttalat sig både emot det Kongl. förslaget och för bibehållande af den indelta stammen. De öfriga 10 mötena hafva uttalat sig för det Kongl. förslaget med eller utan modifikationer.

Denna helt korta redogörelse har jag gjort af aktning för folkets mening inom landet i denna fråga, som så nära rörer folket. Kammaren kan dervid fästa det afseende, den vill; men mig synes, att det hade varit orätt att icke här på detta rum, då denna stora fråga afgöres, som så mycket agiterat och ännu oroar hela landet, att icke då äfven denna folkets mening skulle framställas.

Jag hade mycket att ännu upptaga till svaromål rörande de anföranden, som Herr Statsrådet och Chefen för Landtförsvarsdepartementet nyss gjorde, och jag har gjort rika anteckningar såsom material dertill; men jag vill icke för närvarande upptaga Kammarens tid dermed. Må hända under fortsättningen af diskussionen begär jag ännu en gång ordet; men för närvarande slutar jag med en vördsam anhållan, att Kammaren ville afslå den ifrågakvarande 40 paragrafen, som nu är under öfverläggning, samt såsom en följd deraf hela det Kongl. förslaget, hvarom jag således jemväl vördsamt anhåller.

Herr Reutersvärd: Till en början ber jag få vända mig till statsrådsbänken för att uttala mitt vördnadsfulla tack för det upprigtiga och öppna tillkännagifvande, som lemnades oss i går af Hans Excellens Herr Statsministern å samtliga statsrådets vägnar. Detta gifver oss den säkra förhoppning, att det nu föreliggande förslaget åtminstone icke måtte komma att undergå någon ytterligare försämring. Det gifver oss också den förhoppning, att allt vidare köpsläende i denna sak nu måtte hafva nått sin yttersta gräns.

Hvad sjelfva denna viktiga fråga beträffar, så anser jag att det icke allenast bör vara en dyrbar rättighet utan äfven en pligt för hvar och en att uttala sin mening, helst svenska folket kan hafva befogade anspråk på att få veta, hvad vi, dess representanter, tänka i denna riksviktiga fråga, viktig icke blott för stunden utan äfven för all framtid. Det bör icke heller för regeringen vara utan ett visst värde att vi, äfven om vi skulle hysa en mot den olika mening, här öppet uttala våra åsigtter, på det att, om denna fråga faller och återkommer, man må veta, huru ställningen är inom denna Kammare. Jag önskar därför och hoppas, att den ärade Kammarens ledamöter så allmänt som möjligt ville uttala sig.

Vare det långt från mig att vilja bestrida det Kongl. förslagets många och stora förtjenster, sedt från rent militärisk synpunkt och synnerligast i jämförelse med vårt indelningsverks nuvarande ståndpunkt. Men, mine herrar, det åligger oss att, innan vi uttala dödsdomen öfver detta indelningsverk, noga tillse och begrunda, huruvida det icke är en möjlighet att på denna urgamla grund bygga ett försvar, som i militäriskt hänseende tillfredsställer samma fordringar som det Kongl. förslaget, och på samma gång tillse, huruvida icke detta indelningsverk såsom sådant har en stor betydelse för vårt land i politiskt, ekonomiskt och socialt afseende.

*Förslag till
lag om här-
ordningen.
(Forts.)*

Indelningsverket och dess idé har ständigt och intill den dag som i dag är betraktats så väl af stora statsmän som skickliga fackmän både inom och utom landet såsom en af de snillrikaste skapelser, och hvad den indelta soldaten varit för vårt land, derom vittnar dess historia, och man kallar icke för ro skull detta indelningsverk för den dyrbaraste juvelen i Sveriges krona. Betraktar man indelningsverket från ekonomisk synpunkt, så kan jag icke underlåta att uttala den öfvertygelsen, att det förefaller mig besynnerligt att icke på denna grund skulle kunna byggas ett försvar, som blefve betydligt billigare än det förevarande, då man har att erbjuda stamsoldaten eget hem och egen härd under hans tjenstetid. Man har visserligen velat bestrida detta jemte mycket annat, men jag kan icke föreställa mig möjligheten af att komma till ett sådant resultat.

I socialt afseende och för den inre ordningens upprätthållande lär icke kunna betviflas, att icke den indelta, bofasta soldaten skall lemna större garantier än hvad en lös stam, spridd öfver hela landet med sitt hemvist ena dagen här, den andra der, kan göra. Man må försöka att bestrida dessa sanningar, men ännu har enligt min tanke intet tillfyllstgörande bevis deremot kunnat anföras, ty vår svenska, indelta soldat har för sin tapperhet, sin disciplin och sin pligtrogenhet under alla tider och alla förhållanden varit erkänd såsom ett mönster, och det icke blott inom nationen utan äfven utom densamma, och indelningsverket har betraktats såsom en härlig skapelse därför att det inom sig förenar alla dessa fördelar, dem man förgäfves får söka inom andra länders härar.

Och, mine herrar, låtom oss besinna, att, om man en gång tillintetgjort detta indelningsverk, det, om man också aldrig så väl inser misstaget af dess afskaffande, aldrig någonsin kan återvinnas. Den nation, som öfverändakastar en urgammal institution, fastväxt i nationens föreställningssätt, den gör icke ett sådant experiment utan att straffet derfor följer.

Jag vill icke klandra Kongl. Maj:ts regering, som nu framlagt detta förslag. Det har nemligen haft det goda med sig, att det först och främst, att jag så må uttrycka mig, har väckt nationen ur den oförsvarliga slummer, hvori den hittills varit försänkt, så att man i rikets alla delar börjat inse, att tiden är inne att snart söka förbättra och ordna vårt försvarsväsen. Vidare klandrar jag icke förslaget framkomst, ty detta förslag är uteslutande bygd på de grunder, som blifvit uttalade af 1878 år Riksdag eller, rättare sagdt, af 1878 års Riksdags mäktigaste parti, men, mine herrar, beklagligt nog fans det icke något allvar i detta beslut, ty det visar sig klart och tydligt, när man genomläser den reservation, som från Andra Kammarens mest inflytelserika medlemmar blifvit vidfogad detta betänkande, att de icke mena allvar, utan de hafva missledt både nationen och regeringen. Första Kammaran deremot står i det fallet ren. Vi hafva icke på förhand bundit oss genom några löften, utan vi kunna behandla denna fråga fullkomligt fritt och själfständigt, och vi hafva icke annat att tillse, än att vi måtte fatta ett sådant beslut, som verkligen länder ett älskadt fosterland till gagn och båtнад. Stode denna fråga fristående för sig sjelf, och finge man betrakta den såsom sådan, så skulle jag för min del mycket draga

*Förslag till
lag om här-
ordningen.
(Forts.)*

i betänkande att nu våga afstyrka det Kongl. förslaget; men, mine herrar, med den sanmankoppling den har med så många andra stora frågor, och då man derfor måste hafva blicken fäst åt alla håll för att se, hvad inflytande den i alla afseenden kan komma att hafva, då får frågan en helt annan betydelse och den kan enligt min tanke icke lyckligt lösas, om man icke får betrakta den helt och hållet fristående.

Hvad förslaget's särskilda detaljer beträffar, tillåter jag mig icke att nu derom yttra mig.

Bifaller Första Kammaren den nu föredragna paragrafen, blir det sedermera tillfälle att uttala sig om de särskilda punkterna i förslaget.

Jag inskränker derfor mitt yttrande till hvad jag nu haft äran anföra och anhåller vördsamt, att Herr Grefven och Talmanen ville framställa proposition på afslag å den nu föredragna 40:de paragrafen.

Då ännu tjugu af Kammarens ledamöter återstodo antecknade till erhållande af ordet i förevarande fråga, uppsköts den fortsatta öfverläggningen härom till aftonsammanträdet.

Upplästes och godkändes Lag-Utskottets förslag till Riksdagens skrivelse, N:o 27, till Konungen, om antagande af en lag angående tillsättning af presterliga tjänster.

Kammaren åtskildes kl. $\frac{1}{4}$ 3 e. m.

In fidem

A. von Krusenstjerna.
